

T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

Elli sekizinci İnikat

11. IV. 1958 Cuma

Münderecat

	Sayfa		Sayfa
1. — Sabık zabıt hulâsası	244	Ziraat Vekili Nedim Ökmen'in, kendi Vekâletini ilgilendirmediğine dair şifahi cevabı (6/58)	246 :248
2. — Havale edilen evrak	244 :245	2. — Ankara Mebusu Recep Dengin'in, İnhisar İdaresi tarafından ithal olunduğu söylenen kahveye dair sualine Gümrük ve İnhisarlar Vekili Hâdi Hüsman'ın şifahi cevabı (6/66)	248 :251
3. — Yoklama	245	3. — Urfa Mebusu M. Yaşar Alhas'ın, Siverek Ortaokulu öğretmen kadrosunda münhal bulunup bulunmadığına dair Maarif Vekilinden şifahi suali (6/68)	251
4. — İntihaplar	245	4. — Ankara Mebusu Hasan Tez'in, Orta - Doğu Teknik Üniversitesi için istimlak edilen arazi bedellerinin hangi esaslara göre takdir edildiğine dair Maarif Vekilinden şifahi suali (6/69)	251
1. — 1937 yılında Karaköprü'de öldürülen vatandaşlar dolayısıyla yapılan tahkikat hakkındaki evrakı tetkik etmek üzere beş kişilik encümen teşkili (3/168)	245,258	5. — Urfa Mebusu M. Yaşar Alhas'ın, Urfa vilâyetinin merkez vâ kazalarındaki ilkokulların ihtiyaca kâfi gelip gelmediğine dair Maarif Vekilinden şifahi suali (6/70)	251
5. — Riyaset Divanının Heyeti Umumiyeye mâruzatı	245	6. — Mardin Mebusu Mehmet Ali Arıkan'ın, Mardin Lisesi binasının inşasına bu yıl başlanıp başlanmayacağına dair Maarif Vekilinden şifahi suali (6/76)	251
1. — Ankara Mebusu İsmail Rüştü Ak-sal ve yedi arkadaşının, Hayvanlar Vergisinin ilgasına dair kanun teklifinin ruznameye alınmasına dair tavrı (2/45, 4/37)	245 :246		
2. — Ankara Mebusu Selim Soley'in, Nahiye müdürlerinin devir masrafları hakkındaki 5005 sayılı Kanunun birinci maddesinin değiştirilmesi hakkındaki kanun teklifinin geriverilmesine dair tavrı (2/101, 4/38)	246		
6. — Sualler ve cevaplar	246		
A — Şifahi sualler ve cevapları	246		
1. — Niğde Mebusu Asım Eren'in, memleketimizin kurak bölgelerinin zirai sulama işleri için tatbik edilen Devlet sulama programının neticeleri hakkındaki sualine			

Sayfa	Sayfa
7. — Mardin Mebusu Mehmet Ali Arıkan'ın, Midyat, Nusaybin, Cizre, Savur, Kızıltepe ve Derik ortaokullarının öğretmen kadrosuna dair Maarif Vekilinden şifahi suali (6/77)	251
8. — Zonguldak Mebusu Suat Başol'un, kadrosuzluk yüzünden terfi edemiyen öğretmen mevcudolup olmadığına dair Maarif Vekilinden şifahi suali (6/81)	251
9. — Gümüşane Mebusu Sabahattin Kadirbeyoğlu'nun, 1939 ve 1953 kira ra-	251
yiçlerinin takdiri maksadiyle 1954 - 1957 yılları arasında İstanbul ve Ankara belediyelerine yapılan müracaatların miktarına dair Dahiliye Vekilinden şifahi suali (6/74)	251:252
7. — Müzakere edilen maddeler	252
1. — İmar ve İskân Vekâleti kuruluş ve vazifeleri hakkında kanun lâiyhası ve Nafia, Dahiliye ve Bütçe encümenleri mazbataları (1/128)	252:258,258:268

1. — SABIK ZABIT HULÂSASI

Sayın mebuslardan bâzılarına izin verilmesi hakkında Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyaseti tezkeresi okundu ve izinler ayrı ayrı kabul edildi.

Bu toplantı yılı içinde hastalıkları dolayısıyla iki aydan fazla izin alan Hatay Mebusu İzzettin Cilli'nin,

İstanbul Mebusu Arslan Nihad Bekdik'in,
İstanbul Mebusu Sedat Çetintaş'ın,

İzmir Mebusu Selim Ragıp Emeç'in, tahsisatlarına ait Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyaseti tezkereleri okundu ve tahsisatlarının verilmesi kabul edildi.

İmar ve İskân Vekâleti kuruluş ve vazifeleri hakkındaki kanun lâiyhasının heyeti umumiyesi üzerindeki görüşmelere devam olundu.

11. IV. 1958 Cuma günü saat 15 te toplanılmak üzere İnikada nihayet verildi.

Reisvekili	Kâtip
Kayseri Mebusu	Kırklareli Mebusu
İbrahim Kirazoğlu	Mehmet Ali Ceylân

Kâtip
Konya Mebusu
Sabahattin Sayın

Sualler

Tahrirî sualler

1. — Ankara Mebusu Mehmet Ali Ceritoğlu'nun, çiftçilere gaz ve mazot temini hususunda ne düşünüldüğüne dair tahrirî sual tahriri Ziraat Vekâletine gönderilmiştir. (7/115)

2. — Ankara Mebusu Mehmet Ali Ceritoğlu'nun, traktörlerin tamiri ve traktör sahiplerine lâstik tevziinin düşünülüp düşünülmediğine dair tahrirî sual tahriri Ziraat Vekâletine gönderilmiştir. (7/116)

2. — HAVALE EDİLEN EVRAK

Teklif

1. — Niğde Mebusu Şefik Refik Soyer'in, İl İdaresi Kanununun 27 nci maddesinin tadili ve bu kanuna geçici bir madde ilâvesi hakkında kanun teklifi (2/157) (Dahiliye ve Bütçe encümenlerine)

Tezkere

2. — Devlet Su İşleri Umum Müdürlüğünün 1955 malî yılı hesabı katîsine ait ek mutabakat beyannamesinin sunulduğuna dair Divanı Muhasebat Reisliği tezkeresi (3/191) (Divanı Muhasebat Encümenine)

Mazbatalar

3. — Devlet memurları aylıklarının tevhit ve teadülüne dair 3656 sayılı Kanuna bağlı «1» sayılı cetvelin 6330 sayılı Kanunla muaddel Başvekâlet kısmında değişiklik yapılması hakkında kanun lâyihası ve Bütçe Encümeni mazbatası (1/75) (Ruznameye)

4. — Trabzon Mebusu Mahmut Goloğlu'nun, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun 53 nci maddesine bir fıkra eklenmesi hakkındaki 6745 sayılı Kanunun muvakkat maddesinin tefsiri hakkında takriri ve Maliye ve Bütçe encümenleri mazbataları (4/18) (Ruznameye)

BİRİNCİ CELSE

Açılma saati : 15,05

REİS — Reisvekili İbrahim Kirazoğlu

KÂTIPLER : Sabahattin Sayın (Konya), Attilâ Konuk (Antalya)

3. — YOKLAMA

REİS — Yoklama yapacağız, efendim.
(Gazianteb mebuslarına kadar yoklama ya-

pıldı.)

REİS — Celseyi açıyorum, efendim.

4. — İNTİHAPLAR

1. — 1937 yılında Karaköprü'de öldürülen vatandaşlar dolayısıyla yapılan tahkikat hakkındaki evraki tetkik etmek üzere beş kişilik encümen teşkili (3/168)

REİS — Geçen devreden kalmış, elimizde bulunan dosyalardan birisi, 1937 yılında Karaköprü'de öldürülen vatandaşlar dolayısıyla yapılan tahkikat hakkındadır. Bu hususta teşkil edilmiş olan encümen işi neticelendirmediği için Dahili Nizamnamenin 170 nci maddesi gereğince yenden 5 kişilik bir encümenin teşkili icab ediyor.

Tensibederseniz sepetler dolaştırılmak suretiyle reyler istihsal edilecektir.

(Reyler toplandı)

Şimdi tasnif için üç kişilik bir heyet seçiyoruz.

Nazmi Yaraş (Sivas) Burada mı?.. (Yok sesleri)

Zeki Erataman (Tekirdağ) Burada mı? (Burada sesleri)

Naşit Fırat (Çankırı) Burada mı?.. (Burada sesleri)

Abdullah Keleşoğlu (Samsun) Burada mı? (Burada sesleri)

5. — RİYASET DİVANININ HEYETİ UMUMİYEYE MÂRUZATI

1. — Ankara Mebusu İsmail Rüştü Aksal ve yedi arkadaşının, Hayvanlar Vergisinin ilgasına dair kanun teklifinin ruznameye alınmasına dair takriri (2/45, 4/37)

REİS — Takriri okuyoruz.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

16 . XII . 1957 tarihinde Yüksek Başkanlığına sunduğumuz Hayvanlar Vergisinin ilgasına dair olan kanun teklifimiz 18 . XII . 1957 tari-

hinde Ziraat, Maliye ve Bütçe komisyonlarına havale buyurulmuştur.

Teklifimiz İktüzüğün 36 nci maddesiyle tayin edilen müddet içinde komisyonlarca tetkik ve bir neticeye bağlanmamış ve hattâ bugüne kadar müzakeresine dahi başlanmamış bulunmaktadır.

Komisyonlarca mehil de istenmemiş bulunduğuna göre teklifimizin İktüzüğün zikri geçen 36 nci maddesinin 2 nci bendi gereğince doğru-

dan doğruya Meclis ruznamesine alınmasını arz ve rica ediyoruz.

Ankara	7 Nisan 1958
İsmail Rüştü Aksal	Ankara
Van	İlyas Seçkin
Ferid Melen	Maraş
Adana	Emin Soysal
Hamza Eroğlu	Çankırı
Sivas	Ferhan Arkan
Yalçın Kocabay	Kars
	Behram Öcal

REİS — Encümenin bir noktai nazarı var mı efendim?

ZİRAAT ENCÜMENİ ADINA İRFAN HAZNEDAR (Kütahya) — Muhterem arkadaşlar, Ankara Mebusu İsmail Rüştü Aksal ve yedi arkadaşının Hayvanlar Vergisinin ilgasına dair olan kanun teklifi 16 . XII . 1957 tarihinde verilmiştir. Fakat arada bütçe görüşmeleri ve bütçeden sonra tatile girilmesi dolayısıyla bunun sıraya girip bir an evvel görüşülmesi mümkün olamamıştı. Fakat sonradan görüşülmüş, encümence karara varılmış ve havalesi gereğince ilgili encümenlere gönderilmiştir.

REİS — Ferid Melen, buyurun.

FERİD MELEN (Van) — Muhterem arkadaşlarım, okunan takrirden de anlaşılacağı üzere biz teklifimizi 16 Aralıkta vermiştik, 18 Aralıkta da 3 komisyona havale edilmişti: Ziraat, Maliye ve Bütçe encümenlerine. Ziraat Komisyonu bunu 3,5 ay sonra ve bu son teklifimizin verilmesinden bir gün evvel müzakere etmeğe başlamış ve bir celsede müzakere ederek reddetmiştir. Mazeret olarak gösterdikleri Bütçe müzakerelerinin, Ziraat Komisyonu mesaisini bu 3,5 ay zarfında sektedar ettiğine karar vermek herhalde mâkul bir şey olmaz. Kaldı ki, teklifimiz daha iki komisyona, Maliye ve Bütçe komisyonlarına da havale edilmiş bulunmaktadır.

İçtüzüğün 36 ncı maddesi mutlaktır, encümenlere muhavvel bir lâyiha veya teklif havalesi gününden nihayet 1,5 ay içinde Heyeti Umumiye'ye gönderilir. Üç encümenine de aynı tarihte havale edildiğine göre bu encümenlerin hepsinin 1,5 ay zarfında işi müzakere edip neticesini Yüksek Heyetinize getirmesi icabederdi. Sadece Ziraat Encümeninin işe başlaması kâfi değildir. Tüzük hükmü ihlâl edilmiştir, mesele de ehemmiyetlidir, bugünkü iktisadi sebepler karşısında hayatidir ve müstaceldir. Lütfen Tüzük hükmünü yerine getirerek bunu ruznameye alalım, çünkü Maliye ve Bütçe encümenleri henüz müzakeresine dahi başlamamışlardır.

REİS — Filhal mevzuubahis teklifin Maliye Encümeninde bulunduğundan bahisle 36 ncı maddeye göre ruznameye alınması teklif edilmekte ise de bu teklif Ziraat Encümeninden Maliye Encümenine havale edilmiştir. O itibarla takriri reyinize arz edeceğim:

Teklifin ruznameye alınmasını kabul edenler... Etmeyenler... Ruznameye alınması reddedilmiştir efendim.

2. — Ankara Mebusu Selim Soley'in, Nahiye müdürlerinin devir masrafları hakkındaki 5005 sayılı Kanununun birinci maddesinin değiştirilmesi hakkındaki kanun teklifinin geriverilmesine dair takriri (2/101, 4/38)

Yüksek Reisliğe

Nahiye müdürlerinin devir masrafları hakkındaki 5005 sayılı Kanunun birinci maddesinin değiştirilmesi hakkındaki kanun teklifimi geri alacağımdan gereken muamelenin yapılmasına delâletinizi rica ederim.

Ankara Mebusu
Selim Soley

REİS — Geriverilmiştir.

6. — SUALLER VE CEVAPLAR

A — ŞİFAHİ SUALLER VE CEVAPLARI

1. — Niğde Mebusu Asım Eren'in, memleketimizin kurak bölgelerinin zirai sulama işleri için tatbik edilen Devlet sulama programının neticeleri hakkındaki sualine Ziraat Vekili Neditim Ökmen'in, kendi Vekâletini ilgilendirmedik-

ğine dair şifahi cevabı (6/58)

REİS — Suali okuyoruz.

T. B. M. M. Sayın Riyasetine
Türkiye'nin zirai sulama işleri için tatbik

edilen Devlet sulama plâni hakkında sözlü soru:

Aşağıdaki sorunun Sayın Ziraat Vekili tarafından Umumi Heyette şifahi olarak cevaplandırılmasına delâlet buyurulmasını saygı ile arz ve rica ederim.

Niğde Mebusu
Asım Eren

Soru : Türkiye'nin kurak (yağmuru ve akar suları az ve büyük barajlardan uzak) bölgelerinin zirai sulama işleri için mevcut olması gereken Devlet sulama programının (bölgelerin ihtiyaç ve önem sırası; tahsis edilen ve edilecek olan bütçe portesi ve kadroları ile hangi senelerde hangi su ve usullerle) tatbikatından alınmış ve alınması düşünülen sonuçların lütfen ad ve rakamlarıyla izah buyurulması.

REİS — Ziraat Vekili

ZİRAAT VEKİLİ NEDİM ÖKMEN (Gaziantep) — Muhterem arkadaşlar, Niğde Mebusu Asım Eren Beyefendinin soru mevzuunu teşkil eden âme hizmeti 6200 numaralı Kanunla başka vekâlete tevdi edilmiş bulunmaktadır. Lütfen suallerini o vekâlete tevcih buyursunlar.

REİS — Asım Eren, buyurun.

ASIM EREN (Niğde) — Muhterem arkadaşlarım, evvelâ Sayın Ziraat Vekilinin kısa cevabına şu cevabımı arz edeyim:

Ziraat Vekâleti bütçesinin 428 nci faslında küçük sulama işleri vardır. Hiç olmazsa bunlardan bahsetmek lütfunda bulunsunlardır. (Soldan, «Bu vekâletle alâkası yok» sesleri).

Muhterem arkadaşlar, işi ciddiye almak lâzımgelir. Müsaade ederseniz memleketin en hayati ihtiyacı olan zirai sulama reformu üzerinde Ziraat Vekilimizin verdikleri bu cevabın, memleketi ve bilhassa çiftçi halkımızı asla tatmin etmeyeceğini berveçhi peşin arz etmek isterim. (Soldan gürültüler)

Muhterem arkadaşlar, zirai reform bu memleketin kalkınmasında en kıymetli temel olacaktır. (Soldan «daha cevabını almadım» sesi) Hükümet programının 8 nci sahifesinde zirai nüfusun ikdarı gayesi belirtilmiştir. Vekâlette bir Zirai Sulama Dairesi mevcuttur. Vekâlet sulamada eğer kendisi direksiyonu ele alarak müşterek bir mesai ile yani bilhassa Nafia ve Sanayi Vekâletleriyle koordine halde çalışmazsa bu memleketin zirai sulama işlerini kim yapar?..

Ziraat Vekâleti zirai sulamayı düşünmezse kim düşünür, anlayamadım. Bütçesinde zirai sulama faslı acaba aynen diğer vekâlete nakledilmiş midir? Bendeniz Devlet su işlerinden bahsetmedim ki. Bu memlekette en mühim noksanımız zaten koordine olmayarak aynı maksat için türlü makamlara bu işin parçalanarak verilmiş olmasıdır. Bizde Ziraat Vekâleti zirai sulamayı yapar, küçük sulama der, artezyen der. Nafia Vekâleti büyük su işlerinden bir kısmını eline almıştır. Sanayi Vekâleti kendisinin kurduğu fabrikaların su ihtiyacını bizzat temin etmek üzere ekip-ler kurmuştur. Bu memleketin bu kuvvetlerinin bu şekilde israfı yazık değil midir? Şunu arz etmek istiyorum ki, bir (Devlet su işleri ve sulama programı) var mıdır? Evvelâ bunu sormak istiyorum. Devlet sulama programı neyi ihtiva etmelidir? Bunlardan hangi hususları hükümet ele almıştır, hangisini programlamıştır?

Ben size kısa bir hesap yapayım. Bugüne kadar sulama işlerine gerek Halk Partisi zamanında gerekse Demokrat Parti zamanında üç milyar lira sarf edilmiştir. Buna mukabil elde edilen hâsıla 1,5 milyon hektar arazinin sulanmasından ibarettir. Demek ki, 16,5 milyon hektar arazinin ancak 1,5 milyon hektarının sulama işi halledilebilmiştir. 1,5 milyon hektar için 3 milyar lira sarf edildiğine göre gerideki 15 milyon hektarın sulama işi için 30 milyar lira ister. Kaldı ki bize, 1958 bütçesinde «tarlalarda sulama tesisleri olmadığı için yaptığımız 18 sulama tesisinin ancak yarısından istifade edebiliyoruz, 210 bin dönüm yerine 70 bin dönüm suluyoruz» denmişti. Tarla tesisleri, beher dekar başına vasati 100 lira sulama masrafı istiyen tesislerdir. Bugün 200 milyon dönümden ibaret olan Türkiye ziraat arazisinin beher dönümüne 100 lira sarf edecek olursanız, düşününüz arkadaşlar, 20 milyar lira lâzımdır. Bu parayı nereden temin edeceksiniz? 30 milyar lira suya, 20 milyar toprağa serf edilecek ama bunu hangi senelerde sarf edileceğinin; bütçe portelerinin hangi ehemme, hangi mühimme tahsis edileceğinin evvel emirde Devletçe tesbit edilmesi ve vekâletlere koordine bir şekilde takip ve intacı lâzımdır. Yoksa şimdiye kadar olduğu gibi bütçelere bir miktar para konur ve sarf edilir; fakat netice hiçtir arkadaşlar. Yazık bu millete, acıyorum! Rica ederim, Devletin bütçesini elinize aldığınız zaman bunları

tevhidederek zirai sulama reformunu en mühim temel addedin.

2. — *Ankara Mebusu Recep Dengin'in, İnhisarlar İdaresi tarafından ithal olunduğu söylenen kahveye dair sualine Gümrük ve İnhisarlar Vekili Hâdi Hüsman'm, şifahi cevabı (6/66)*

REİS — Recep Dengin arkadaşımız buradadır mı? Burada. Suali okuyoruz, efendim.

6 . II . 1958

T. B. M. M. Yüksek Riyasetine

Aşağıdaki sorunun Sayın Gümrük ve İnhisarlar Vekili tarafından şifahi olarak cevaplandırması için müzaheretlerinizi saygı ile arz ve rica ederim.

Ankara Mebusu
Recep Dengin

İnhisarlar İdaresi tarafından ithal olunduğu ve İstanbul depolarında mevcut bulunduğu söylenen 300 000 kilo kahvenin aslı var mıdır? Varsa bu miktar kahve ne zaman, nereden ve ne gibi bir fiyatla ithal edilmiştir? Ve niçin şimdiye kadar vatandaşlara tevzi edilmemiştir?

GÜMRÜK VE İNHİSARLAR VEKİLİ HÂDİ HÜSMAN (İstanbul) — Ankara Mebusu Recep Dengin arkadaşımızın suallerine cevaplarımı sırasıyla arz ediyorum :

Sual 1 : İnhisarlar İdaresi tarafından ithal olunduğu ve İstanbul depolarında mevcut bulunduğu söylenen 300 000 kilo kahvenin aslı var mıdır?

Cevap 1 : Evet vardır.

Sual 2 : Aslı varsa bu miktar kahve ne zaman, nereden ve ne gibi bir fiyatla ithal edilmiştir?

Cevap 2 : 300 000 kilo olan bu kahve İnhisarlar İdaresi Müdürler Komisyonunun 27 . IX . 1957 tarihli ve 624 sayılı karariyle tasvibolunan 24 . IX . 1957 tarihli ve 122 sayılı ihale kararına müsteniden mütaahhit Dafentsi Tomayidis and Kompani Limitet Şirketinden şif İstanbul beher metrik tonu peşin 940 dolâr bedel mukabilinde satınalımp 25 Ekim 1957 tarihinde İstanbul limanına gelmiş ve idare ambarlarına alınmıştır.

Sual 3 : Niçin şimdiye kadar vatandaşlara tevzi olunmamıştır?

Cevap 3 : Memleketimizin kahve ihtiyacının tamamının karşılanması, dikkat nazarına alındığı takdirde 300 bin kilo kahvenin bu ihtiyacın çok cüzi bir kısmına tekabül edebileceği ve daha önce Brezilya Kliringi yolu ile ve iki sene vâde ile mübayaasına teşebbüs olunan 4 bin ton kahve de memleketimize gelecek olursa birlikte yapılacak tevziin daha muvafık ve tatminkâr olacağı mülâhazası ile tevzi işi şimdiye kadar geciktirilmiştir.

Arz ettiğim 4 bin ton kahveye ait muamele henüz intacedilemediği cihetle halen elde mevcut 300 bin kilo kahvenin daha fazla intizar olunmıyarak yakında tevziine başlanacaktır.

Arkadaşlarım; ayrıca şunu da arz edeyim ki; Hükümet olarak kahve ithalini düşünmüyoruz. O kahvenin tevziine zaruret vardır. Fakat; büyük bir vatandaş kütlelerinin yani memleketin heyeti umumiyesinin ihtiyacını tam ve kâmil olarak karşılamıyacağı da meydandadır. Kızılay ile temas ettik, bunu olduğu gibi oraya devir edeceğiz. Kızılay bunun hasılatının fazlasıyla İstanbul ve Ankara'da iki talebe yurdu yapacak ve bu şekilde aylardan beri devam eden kahve işi de halledilmiş olacaktır.

REİS — Recep Dengin.

RECEP DENGİN (Ankara) — Muhterem arkadaşlar; akıl ve basiret, işi yakaladığı yerden takibe koyulur. Sayın Vekilin bu kahve ithal işindeki tutumu evvelâ Hükümet programının bize tevdi edilen matbu nüshasının altıncı sahifesinin birinci paragrafındaki sarahatle kabili telif değildir. Çünkü; programın bu kısmında, istihsali, imali, ithali, zamanında, yerinde ve kaynağında ele almak esaslı vazifemiz olacaktır, denilmektedir. Niçin Bay Vekil bu kahve ithalini yerinde, zamanında ve kaynağında ele almamış ve ileriye görememiştir? Vatandaşa dağıtılamıyacak kadar az miktardaki malın ithaline müsaade etmiştir? Ve hangi hakla Hazinenin parasını aylarca bağlı tutturmuştur? Bol miktarda kahve alabilecek kudreti mademki, yoktu, Brezilya'ya ne diye heyet gönderip bin türlü zahmet ve meşakkatle biriktirilen dövizleri sarf ettirdi? Bu heyet için harcanan dolârların miktarını açıklayabilir mi? Tenakuzlarla dolu bir zihniyetin misalini verebilmek için şu gazete hâvadisine bir göz atmak kâfidir:

«Halis Kahveli Türk Pavyonu.

Basın - Yayın ve Turizm Umum Müdürü Munis Faik Ozansoy, bugün yaptığı basın toplantısında Türkiye'nin Brüksel Sergisine iştirak edeceğini söylemiş ve sergide bir kahvehane açılacağını bildirmiştir. Türkiye'de kahveye hasret çekildiği şu sırada Belçika'da millî kıyafetli genç kızlarımız tarafından kahve ikram edilecektir.» (Sağdan; gülüşmeler)

Haber bir tekzib salgınına tutulduğuna göre demek ki, sıhhattedir. Sayın Vekil biliyorsa bir defa daha duysun, bilmiyorsa öğrensin: Dünya ister kazanç, ister şeref olsun bütün mükâfatlarını bir şeye bahşeder. O da inisiyatifdir. Bu da fikri takib kudretine bağlı şahsi teşebbüstür. Yani bir başka deyimle başka birisinden ikaz veya ihtar beklemeden yapılması gereken isabetli bir işi zamanında yapmaktır.

Bakınız diğer gazete hâvadislerine:

«Gümrük ambarlarında 300 ton kahve bekliye dursun... Vekil tevzi şeklinin bulunmadığını ve yeni kahve siparişi olmadığını bildirdi.»

«İnhisarlar Vekili 300 ton kahve bozuk değil, dedi. Eldeki kahve ihtiyaca yetecek miktarda olmadığı için tevzii gecikmektedir.»

«Türkiye'de de kahve yetişiyor...»

«İnhisarlar İdaresi tarafından bundan dokuz ay kadar evvel sipariş edilip memleketimize getirilen 300 ton kahvenin dün bulunduğu depoda yapılan kontrolde kahvelerden bir kısmının doğurduğu görülmüştür. Karaağaç depolarında yan gelip yatan kahvenin Şeker Bayramında tevzii düşünülmektedir. Ayrıca İnhisarlar İdaresi bir mütaahhit vasıtasıyla 4 000 ton kahve mubayaası için teşebbüse geçmiştir.....»

Muhterem arkadaşlarım, görülüyor ki, mevzu hiç de basit değildir ve Sayın Vekilin verdiği malûmat tatmin edici olmaktan uzaktır. Kanaatime göre Bay Vekil, bu kahve ithal işinde hesapsız hareket etmiştir. Gönül ister ki, badema bu kabîl işlerde geniş bir ihata kabiliyeti meseleye hâkim olsun ve vatandaşlar aylarca avutulup bekletilsinler...

Eskiden, bir fincan kahvenin 40 yıl hatırı vardı. İltifat ettiği bu pek meşhur kahve ithal politikası ile Bay Vekil bu hatırı 400 yıla çıkardı. Dillere destan olan ve aylardır gümrük ambarlarında yatan bu 300 000 kilo kahvenin durumunun şimdi de ben arz edeyim :

Brezilya'ya İnhisarlar İdaresince kahve mubayaa etmek üzere bir heyet gönderiliyor. Brezilyalılar bu heyete bedeli ödenmeden veya Merkez Bankasınca bir teminat mektubu almadan kahve veremeyeceklerini söylüyorlar. Heyet müşkül durumda kalıyor. Gerekli muhaberatı vekâletle yapıyor. Merkez Bankası teminat mektubunu veremiyor. Bunun, üzerine İş Bankasından teminat verilmesi isteniliyor. İş Bankası ise böyle bir işe hiç yanaşmıyor. Mecburi olarak heyet yurda avdet ediyor. Aradan çok kısa bir zaman geçince ortaya bir ecnebi komisyoncu çıkıyor ve 5 nci dereceden 300 ton kahveyi İstanbul'a getiriyor. Getirilen bu kahve iyi mal olmadığından gümrük kimyagerleri müdahale ediyorlar ve gerekli raporlarını veriyorlar. Nereden ve ne suretle bu işe girdiği Sayın Vekilce bilinmesi icabeden bu ecnebi komisyoncu ile ilk ihtilâf başlıyor ve mesele bir yabancı hakem kuruluna aksettiriliyor. Yabancı hakem kurulu, Türk gümrük kimyagerlerinin raporunu tasvib ediyor. İhtilâf pek tabii olarak hâd safhaya giriyor. Sayın Vekil bu kahveyi mutlaka dağıtmak azim ve kararında olduğundan alelâcele Refik Saydam Müessesesine müracaatte bulunulmasını emrediyor. Bu müessese de gümrük kimyagerlerinin raporuna uygun bir rapor veriyor ve kahvenin içilmesinde hiçbir mahzur olmadığını bildiriyor.

Bu yabancı komisyoncu kimdir? Kendisine ne miktar para ödenmiştir? Ödenen bu para döviz midir? Yoksa Türk parası mıdır?

Bu hususların bilinmesinde fayda vardır. Demokrasi dediğimiz vatandaş haysiyetiyle mütenasip halk idaresi hâkimiyeti bunu icabettirir. Demokratik bir idarede bütün meselelerin açıkça konuşulması gerekir. Meseleleri balçıkla sıvamıyalım. Vatandaşlar aylardır kahvesiz bulunuyor. Vatandaşı bu duruma düşüren böyle bir zihniyet elbette tenkide muhtaçtır.

REİS — Recep Bey vaktiniz tamam, efendim.

Gümrük ve İnhisarlar Vekili.

GÜMRÜK VE İNHİSARLAR VEKİLİ HÂDİ HÜSMAN (İstanbul) — Efendim, şu noktayı arzı cevap edeyim:

Bizim düşüncemiz doğru veya yanlış olabilir ama, kahve ithalini düşünmüyoruz.

Sonra arkadaşımız temas ettiğim, dolayısıyla

temas ettiğim (4 000) ton kahvenin mubayaası hakkında malûmat istemiş olsaydı geniş malûmat arz edecektim.

Bir noktaya cevap vermek mecburiyetindeyim. Biz araya hiçbir mutavassıt veya şunu bunu düşürmedik, mutavassıt da almadık, doğrudan doğruya kahve şirketinden aldık. Bu şirketi de İngiltere'deki ticaret ataşemiz tavsiye etti. Telgraf ile malûmat istedik, bu şirkette kahvenin mevcud olduğunu söylediler, onunla pazarlık ettik aldık.

Bir nokta hakkında kendilerini tatmin ediyim : Ben kendilerinden fiyat hususunda bir tenkidleri olacak mı, olmayacak mı diye bekledim, yapmadılar .O tarihte bize yapılan tekliflerin en ucuzu bu idi.

Bir noktaya daha temas ettiler. «Hakikaten ortada hiç gizli birşey kalmaması» dediler. Bizi böyle bir düşünceden mahrum telâkki etmesinler. Biz de istiyoruz ki, daha bildikleri şeyler varsa ortaya çıksın, söylesinler.

Bir noktaya temas ettiler; cevabımı arz edeyim: Muayene olacak, şu olacak bu olacak.. Yapılan muayene gümrük muamelesi değildir. Bu kabıl yiyecek maddelerinin gümrük idarelerince gümrük muayenesi dışında bir de Sıhhat Vekâletine aidolan Gıda maddeleri Nizamnamesine göre tetkik ve tahlili icabediyor. Gümrük kimyagerleri arasında bu noktada bir ihtilâf olduğunu Gümrük İdaresi Vekâlete aksettirince elbetteki ilk yapacağımız iş, bu nizamnamenin tatbikinde en esash, en salâhiyetli söz sahibi olan Hıfzıssıhha Enstitüsünden Sıhhat Vekâleti kanalı ile mütalâa istedik. Yine Sağlık Vekâleti kanalı ile bize gelen cevaptan, Gıda maddeleri Nizamnamesine tamamen uygun olduğunu öğrendik ve bu tahkikatımızı vesikaya istinadettirdikten sonra ithaline müsaade ettik.

Bunun dışında arkadaşımızın tereddüettiği, aydınlatılmasını istediği bir nokta mevcut ise onu da lûtfen bildirmelerini ben rica ediyorum. Hiç bir kimseye ne komisyon verilmiştir ne de mutavassıt vardır. Mubayaa doğrudan doğruya şirketten yapılmıştır.

Yalnız şunun üzerinde tekrar durmak isterim; biz geciktirmedik, sarıh olarak, samimî olarak ifade ediyorum, 300 bin kilo kahvenin satışını verdik. Şayet vatandaşların kahve ihtiyacı maksut ise bu kahvenin gelmiyeceği mânasına alınmamalıdır. Henüz ümidimiz münkati olma-

dı. Dört bin ton kahvenin ithaline ve bir an evvel getirilmesine çalıştık. Başkaca da kahve getirmemeye karar verdiğimiz için bunu Kızılaya verdik.

REİS — Recep Dengin.

RECEP DENGİN (Ankara) — Muhterem arkadaşlar, tonu 990 dolâra mal olan kahvenin durumu hakkında bilgi sahibi olabildik. Bundan evveki malûmatı tamamen muhterem Türk matbuatından öğrenmiş bulunuyoruz...

MURAD ÂLİ ÜLGEN (Afyon Karahisar) — Yalan, yalan...

RECEP DENGİN (Devamla) — Kulağıma «yalan» diye bir söz geldi, bir mebus yalan söylemez, hele muhalefete mensup bir mebus asla!.. (Gülüşmeler).

REİS — Müsaade buyurun efendim. Devam ediniz.

RECEP DENGİN (Devamla) — Tarafsızlığına bütün dünyanın inanması icabeden adı gibi çok güzel bir gazete, Hürriyet gazetesi; yine tarafsızlığına hepimizin inanması gereken Yeni-sabah gazetesi; ve yine Hürriyet gazetesi. Bu yalan sözü sarf edilmemiş olsaydı ben bunları çıkarmak ihtiyacını hisestmiyecektir. Ama yine tekrar edeyim, hakikatler çıplak gezer; bunları örtmek kolay değildir.

ENVER DÜNDAR BAŞAR (İzmir) — Memleketin bütün dertleri, işleri bitti de kahveye kaldık.

RECEP DENGİN (Devamla) — Elbette. Kahve için bin bir zahmetle biriktirdiğimiz dolârları bu şekilde harcamaya kimsenin hakkı yoktur. Vatandaşın mânevi birçok varlıkları yıkıldığı gibi eskiden güzel bir ananesi olan ve 40 yıl hatırı olan kahve de yıkıldı.

HİMMET ÖLÇMEN (Konya) — Vatan imar ediyoruz.

RECEP DENGİN (Devamla) — Şimdi tekrar okuyorum; «Halis kahveli Türk pavyonu.» «Brüksel'de servisli Türk pavyonu, gezenlere kahve ikram edecek.» (Soldan, orada kahve çok sesleri) Peki tekrar etmiyeyim, sabırla dinlemenizi rica ederim.

«Geçenlerde İstanbul'da meşhur Hilton otelinin Bosphod Terrace adını taşıyan kısmında eğlenceli bir sahne geçti. Büyük Mecliste, İstanbul'daki imar hareketlerinin memlekete milyarlarca liralık turist dövizi getirecek (faydalı

yatırım) olduğu iddiasının ortaya atıldığı günlerde idi. Akşam üzeri Yeşilköy hava alanına inen bir uçaktan kırılmış saçlarını maviye boyamış, adı Pauline R. Scott olan 62 yaşında bir emekli öğretmen 20 kadın arkadaşı ile birlikte inmişti. Kadınlar grubu dünya turuna çıkmıştı. Memleketlerin kulaklarına gelmiş hususiyetlerini gözleriyle görmek damaklarıyla tatmak istiyorlardı. Türkiye hakkında bir (Türk kahvesi) lâfi işitmişlerdi. Onu içecekler, Amerika'ya döndüklerinde arkadaşlarına bunu ballandıra ballandıra anlatacaklardı. Hemen Hilton oteline koştular, Bosphor Terrace'a kurulduklar ve mavi üniformalı garson kıza, hem de az şekerli birer Türk kahvesi ısmarladılar. (Soldan, «Bununla ne alâkası var?» sesleri) Fakat Türk kahvesi gelmedi. (Soldan, vah vah; üzüldük, sesleri)

Vekil Bey buyurdular ki, «Kahve ithal etmek düşüncesinde değiliz.» (Soldan, «İyi, iyi; çok güzel» sesleri) Peki bu düşünce acaba birdenbire mi kendilerine ilham halinde sâdır oldu? Daha önce niçin hesabını kitabını yapmayıp da tonu 990 dolâra mal olan ve Amerikan dolârı üzerinden ödenecek büyük ölçüde 300 ton kahve bedelini buraya kapattılar? Bunun sebebi ne idi? Madem ki, kahveyi dağıtmıyacaktı, neden ithal etti? İthal etti ise neden dağıtmadı? Gazetelerden okuyorduk, bugün de Vekil Beyin ağzından işitmiş bulunuyoruz : Getirilen bu kahveler Kızılay'a devredilecek ve 250-şer gramlık paketleri 15 liradan vatandaşlara dağıtılacakmış. Cebinde 15 lirası olanlar bu kahveyi içebilecekler. Ya cebinde bir lirası olan vatandaş ne yapacak? O neden mahrum olsun kahveden? Sınıfsız ve imtiyazsız bir milletiz. Bundan vatandaşların heyeti umumiyesi seyyanen istifade edebilmeli ve aynı muamelele tâbi tutulmalıdır. Bu şarttır ve zarurettir. (Soldan, alkışlar, bravo sesleri, gülüşmeler)

REİS — Müddetiniz bitmiştir, Recep Bey.

RECEP DENGİN (Devamla) — Bu meselede konuşmak zordur. Konuşurmazsınız.

REİS — Çok rica ederim Recep Bey, konuşma müddetiniz bitmiştir.

3. — *Urfa Mebusu M. Yaşar Alhas'ın, Sive-rek Ortaokulu öğretmen kadrosunda münhal bulunup bulunmadığına dair Maarif Vekilinden şifahi suali (6/68)*

REİS — Yaşar Alhas burada mı? (Burada, sesleri) Maarif Vekili?.. Maarif Vekili yoktur, sorunun cevaplanması gelecek haftaya talik edilmiştir.

4. — *Ankara Mebusu Hasan Tez'in, Orta - Doğu Teknik Üniversitesi için istimlak edilen arazi bedellerinin hangi esaslara göre takdir edildiğine dair Maarif Vekilinden şifahi suali (6/69)*

REİS — Hasan Tez burada mı? (Burada, sesleri) Maarif Vekili yoktur, sorunun cevaplanması gelecek haftaya talik edilmiştir.

5. — *Urfa Mebusu M. Yaşar Alhas'ın, Urfa vilâyetinin merkez ve kazalarındaki ilkokulların ihtiyaca kâfi gelip gelmediğine dair Maarif Vekilinden şifahi suali (6/70)*

REİS — Yaşar Alhas burada, Maarif Vekili yoktur, sorunun cevaplandırılması gelecek haftaya talik edilmiştir.

6. — *Mardin Mebusu Mehmet Ali Arıkan'ın, Mardin Lisesi binasının inşasına bu yıl başlanıp başlanmayacağına dair Maarif Vekilinden şifahi suali (6/76)*

REİS — Mehmet Ali Arıkan burada mı? Burada. Maarif Vekili bulunmadığı için cevap gelecek haftaya talik edilmiştir.

7. — *Mardin Mebusu Mehmet Ali Arıkan'ın, Midyat, Nusaybin, Cizre, Savur, Kızıltepe ve Derik ortaokullarının öğretmen kadrosuna dair Maarif Vekilinden şifahi suali (6/77)*

REİS — Mehmet Ali Arıkan burada. Vekil bulunmadığı için cevap gelecek haftaya talik edilmiştir, efendim.

8. — *Zonguldak Mebusu Suat Başol'un, kadrosuzluk yüzünden terfi edemiyen öğretmen mevcud olup olmadığına dair Maarif Vekilinden şifahi suali (6/81)*

REİS — Suat Başol burada mı? Burada. Maarif Vekili burada bulunmadığı için cevap gelecek haftaya talik edilmiştir.

9. — *Gümüşane Mebusu Sabahattin Kadirbeyoğlu'nun, 1939 ve 1953 kira reyiclerinin takdiri maksadıyla 1954 - 1957 yılları arasında İstanbul ve Ankara belediyelerine yapılan müra-*

caatlerin miktarına dair Dahiliye Vekilinden şifahî suali (6/74).

REİS — Sabahattin Kadirbeyoğlu burada mı

efendim? (Yok, yok, sesleri) Sabahattin Kadirbeyoğlu yok. Sual, tahriri suale kalbolunmuştur efendim.

7. — MÜZAKERE EDİLEN MADDELER

1. — İmar ve İskân Vekâleti kuruluş ve vazifeleri hakkında kanun lâyihası ve Nafia, Dahiliye ve Bütçe encümenleri mazbataları (1/128)

REİS — İmar ve İskân Vekâleti kuruluş kanun lâyihası üzerindeki müzakerelere devam ediyoruz, efendim.

Encümen adına mı?

BÜTÇE ENCÜMENİ ADINA ŞEVKİ ERKER (Erzurum) — Evet.

Muhterem arkadaşlar, huzurunuzda getirilmiş olan kanun lâyihası medenî milletler seviyesine yükselmek kararında bulunan milletimizin bu yolda kaydedeceği mühim safhalardan ve kademelerden birisidir. Bu itibardır ki, muhalif ve muvafık bütün milletvekilleri bu mevzu üzerinde hassasiyetle, alâka ile ve takdirle durmuşlardır.

REİS — Şevki Bey, bir dakikanızı rica edeyim.

Reylerini kullanmayan arkadaşlar lütfen reylerini kullansınlar.

Devam buyurun, efendim.

ŞEVKİ ERKER (Devamla) — Muhterem arkadaşlar, müzakere mevzuu olan kanun lâyihası hakikaten ehemmiyetli ve çetindir.

REİS — Bey toplama muamelesi bitmiştir.

ŞEVKİ ERKER (Devamla) — Dâva, vatanın topyekûn imarıdır. Bu itibarla muhterem hâtip arkadaşımızın bu lâyiha üzerinde hassasiyetle durmaları yerindedir. Bölgenin, şehir, kasaba ve köyün topyekûn imarı mevzuubahistir. Kanun lâyihası bu dâvayı bütün şümulü ile ve bütün icaplarıyla işlemiş midir? Ve tatminkâr bir halde midir?

Bâzi arkadaşlarımız bu noktalar üzerinde de ehemmiyetle durdular. Evet, hiç kimse iddia edemez ki, getirilmiş olan bu kanun lâyihası, dâvanın ehemmiyetiyle mütenasip şekilde mütakâmil bir halde değildir. Bunu Hükümet, encümenler iddia etmiş değillerdir.

Ama muhterem arkadaşlar, bir işin mükemmel olabilmesi için evvelâ, tekâmül yoluna girmesi lâzımdır. Bu meselenin, bu büyük mesele-

nin henüz başındayız, Temelini atıyoruz. Meseleyi bu bakımdan mütalâa etmek ve en mükemmelini istemek yerinde olamaz.

Bu itibarla, bu lâyihanın bugünkü şartlar, imkânlar dairesinde meselelerimize ve vaziyetimize cevap vermekte midir? Bu bakımdan tetkik etmek lâzımdır. İşte, kanaatimiz odur ki, kanun lâyihası bugünkü imkânlarımız ve şartlarımıza uygun olarak hazırlanmıştır.

Muhterem arkadaşlar; bundan evvel iki gün devam eden müzakereler sırasında muhterem hatip arkadaşlarımızın temas ettiği meseleleri ikiye ayırmak lâzımdır.

Birisi, ana prensiplere dokunmuştur,

Diğeri maddeleri alâkadar etmektedir.

Bendeniz müsaadenizle maddeleri alâkadar eden fikir ve mütalâalara sıraları geldikleri zaman cevap vereceğim. Şimdi doğrudan doğruya ana meseleler üzerinde cevaplarımı arz etmeye çalışacağım.

İleri sürülen tenkid ve mütalâaların en başında iç iskân, toprak ve köy meselesi geliyor. Bâzi arkadaşlarımız bu mesele üzerinde hassasiyetle durdular. Bilhassa Muhterem Mahmut Goloğlu ve Asım Eren arkadaşlarımızın uzun konuşmalarının mihverini iç iskân, toprak ve köy meselesi teşkil etti. Hepimiz için ehemmiyeti, müşterek olan bu meselenin yani iç iskân meselesinin memleketin kalkınmasında temel mesele olduğuna hiç kimsenin şüphesi yoktur. Hiçbir mebus arkadaşımız ve hiçbir encümen, bu hususta en ufak bir tereddüt göstermemiştir. Lâyhada bu meseleye lâyıkı derecesinde yer verilmediği beyan edilmektedir. İşte bendeniz, buna cevap vermek isterim.

Muhterem arkadaşlar; kanun lâyihası, Hükkümetçe hazırlandığı zaman Toprak ve İskân Umum Müdürlüğünün iskân kısmını ayırarak kendi vazifeleri meyanına sokmuş ve halen mülhak bütçeli bulunan Toprak ve İskân Umum Müdürlüğü vazifelerini ve teşkilâtını ikiye bölerek yalnız iskâna ait vazife ve teşkilâtı bünyesine ithal etmiştir. Bu ithali yaparken bir mül-

hak bütçeli umum müdürlük değil, diğer teşkilât gibi vekâletin bünyesine doğrudan doğruya giren bir umum müdürlük olarak almıştır. Böyle yaptığı içindir ki, İskân Umum Müdürlüğünün vazifelerini sarahatle ve tadaden göstermiş ve kadrosunu da ilâve etmiştir. Bu tarz-ı hal, encümenlerde müzakere edilirken, Nafia Encümeninden başlamak suretiyle diğer iki encümeninde de aynı şekilde düşünülme suretiyle Toprak ve İskân Umum Müdürlüğünün bölünmesinin doğru olmadığına, toprağın iskânla tevem bulunduğu kaani olarak bu tefriki uygun bulunmamış, lâyihadaki bu değişikliği yapmıştır.

Lâyihadaki bu değişikliği yaparken İskân Umum Müdürlüğünün vazifelerini teşkilâtiyle beraber mülhak umum müdürlüğe iade etmiş olduğu için burada artık teşkilâtın ve tafsilâtı vazife tadadına lüzum kalmamıştır. İç iskân mevzuu ikinci maddede tadadedilen vazifeleri arasına girmiştir. Binaenaleyh iç iskân meselesinin tasarıda ihmal edildiğini idida etmek yerinde değildir.

Muhterem arkadaşlar; Mahmud Goloğlu arkadaşımız, Toprak ve İskân Umum Müdürlüğünün Teşkilât Kanununda bu vazifeler tamamen yoktur, kısmen vardır. Binaenaleyh bu eksikliği burada tamamlamak lâzımdır, dediler. Yahut ben öyle anladım. Ben bunun doğru olmadığını, mümkün olmadığını ve kanun tekniğine aykırı olduğunu arz etmek isterim. Zira mülhak bütçeli bir umum müdürlüğün vazife ve teşkilâtını kendi kanununda mülâhaza etmek ve eksikleri varsa orada tamamlamak lâzımdır. Bu kanunun bünyesine yalnız doğrudan doğruya vekâlete bağlı daireler girmiştir. Mülhak bütçeli umum müdürlüğün vazifeleri hariç tutulmuştur. Ancak, Vekâletin vazifeleri ithal edildiğine göre iç iskân mevzuu bu kanunda ihmal edilmiş değildir. Ayrıca iç iskân meselesinin hayati ehemmiyeti ve ele alınmasının zamanı geldiği esasen Büyük Meclisçe kabul edilmiş bulunmaktadır. Geçen devrede iç iskân için bir iskân kanunu getirildi ve Muvakkat Encümeninden geçerek Heyeti Umumiyyede müzakerelerine başlandı ve devam edildi. Fakat biliyoruz ki, mebus seçiminin yenilenmesine karar verilmesi dolayısıyla bu kanun yarıda kaldı. Şimdi Hükümet bilhassa İmar ve İskân Vekâleti bu kanunun tekrar Meclise

getirilmesini elbetteki birinci vazifesi sayacaktır.

Ayrıca bu Hükümet gerek iskân, gerek top-
rak reformuna ve diğer kendi vazifeleri meya-
nına giren hizmetlerin kanunlarını da birer bi-
rer getirecektir, bu da muhakkaktır.

Binaenaleyh burada sadece işaret edilen, sa-
dece vazife olarak gösterilen meseleler tafsilâ-
tiyle alınmamışlarsa bu meseleler ihmal edilmiş
olmayıp hususi kanunlarıyla de huzuruza ge-
tirilecektir. Bunu Vekilin encümendeki beyan-
larına dayanarak arz ediyorum, elbetteki kendi-
si de burada bu noktai nazarlarını beyan ede-
ceklerdir.

Muhterem arkadaşlar; hatip arkadaşlarımızın temas ettiği meselelerden birisi de finansman mevzuudur. Bu kanunda meselenin ve dâvanın ehemmiyetini karşılayacak finansman kaynaklarının bulunmadığı ve gösterilmediği beyan edilmektedir. Bendeniz finansman mevzuunun ilk ağızda ele alınacak mesele olmadığını, arz etmek isterim. Vekâlet teşkilâtını kurduktan sonra hizmet kanunlarını tekemmül ettirdikten ve bu meseleleri nasıl tezgâhlayacağını, nasıl plânlayacağını ve programlayacağını tesbit ettikten sonra finansman ihtiyacının ne olacağını ve bunların zamanla ne şekilde temin edilmesi lâzımgeldiğini ve mümkün olduğunu tetkik edecek ve bunu da ayrıca huzuruza getirecektir. Bu teşkilât kurulmadan ve bu hizmetlerin henüz plân ve programı tesbit edilmeden bunun finansmanını burada düşünmek biraz isticial olur, kanaatindeyim.

Ayrıca şunu da arz edeyim ki; vekâletin ilk işi, vazifesi kuruluşundan itibaren etüdler ve araştırmalar yapmak ve mevcut imar hareketlerini nizamlamak, disiplin altına sokmaktır. Binaenaleyh herşeyi paraya bağlamaktan başka bir de mevcut imkânlarla, mevcut parayla yürütülmekte olan işleri ilme ve fenne ve bugünkü ileri anlayışa uyduracak şekilde plânlamak lâzımdır ki, bu da büyük bir finansmana ihtiyaç göstermeyen işlerdir.

Bâzı muhterem arkadaşlarımız da, bu tasarıda dâhil edilen teşkilâtın bâzısının lüzumsuz olduğuna ve bâzılarının da eksikliğine işaret ettiler. Bâzı arkadaşlar, Nafia Vekâletine bağlı Yapı İşleri Reisliğinin ve Kadastro Umum Müdürlüğünün bu vekâlete bağlanmasını lüzumlu gördüler. Muhterem arkadaşlar; ben de şahsan

encümen müzakereleri sırasında Yapı İşleri Reisliğinin ve Kadastro Umum Müdürlüğünün bu vekâlete bağlanması lâzımgeldiğini savundum, müdafaa ettim. Fakat, müzakereler sırasında şu kanaate vardım ki, zaman bakımından bugün bunların bağlanması ne mümkündür ne de zaruridir, mümkün değildir. Çünkü; Tapu ve Kadastro Umum Müdürlüğü birbirine giriftir bir haldedir, tapu meselesi daha ziyade hukuk mevzuudur, onun için tapunun bu vekâlete bağlanması, vekâleti kendi çerçevesi dışındaki işlerle vazifelendirmek mânasına gelir. Tapunun da, kadastro nunun da ayrılması kolay kolay halledilecek bir mesele değildir. Zaman meselesidir, hazırlıklara ihtiyaç vardır. Bunlar yapıldıktan sonra Kadastro Umum Müdürlüğünün bu vekâlete bağlanması mümkün olacaktır. Esasen teşkilât kanununun encümende müzakeresi sırasında Vekil Bey de bu hususta vaitte bulunmuşlardır. Bu itibarla, burada memnuniyetimi ve şükranlarımı arz etmek isterim.

Yapı İşleri Reisliğine gelince; bu kanunun imara mütaailik kısımlarını yani Şehircilik Fen Heyetini kendi bünyesine aldıktan sonra Yapı İşleri Reisliği sadece Devlet binalarını yapmak vaziyetinde bulunmaktadır. Devlet yapıları bu vekâletin bünyesine alınması faydalı, fakat bugün için mahzurludur. Faydalıdır; çünkü yapı ile imarın alâkası elbetteki inkâr edilemez. Devlet yapıları da imarın bir kolu, unsurudur. Ama doğrudan doğruya imarın bir icabı ve bir zarureti değildir. Bu iş doğrudan doğruya bir iera, inşa işidir. Nafia Vekâletinin bugünkü bünyesinde yerini almış ve yürümekte olan bir iştir. Bu işi kuruluş safhasında olan ve asıl dâva İskân ve İmar Vekâletinin Devlet yapılarına girmesi bugün için vekâletin asıl maksadında bir fren ve bir aksatma olacaktır. Bu itibarla bugün için yapı işlerinin de vekâletin bünyesi dışında kalması icabetmektedir. Zamanı gelince bu vekâletin bünyesine sokulursa elbetteki yapı işlerinin bizatihi kendi içinde rasyonel çalışması yapı tekniğinin icaplarına uymak suretiyle mümkün olacaktır. Bu bağlantı yapı işlerinin lehine ve faydasıdır. Bugün için bu faydayı, kuruluş safhasının icaplarını göz önünde tutarak ihmal etmişizdir.

Muhterem Hazer arkadaşımız, İller Bankasının bu vekâlete bağlanmasının doğru olmadığını, İller Bankasının mahallî idarelerin bir mü-

essesesi olduğunu ve Dahiliye Vekâletine bağlı kalmasının doğru bulunduğunu ileri sürdüler.

Muhterem arkadaşlarım, İller Bankası Teşkilât Kanunu tamamen imara mütaalliktir. Bütün teşkilâtı ile imar işlerinde çalışmaktadır. Harita işleri, imar ve yapı işleri, su, elektrik ve kanalizasyon işleri bunların hepsi imarın birer unsurudur. Bir yerin imar plânı yapılmadan kanalizasyon projesi ve tatbikatı yapılamaz. İmar plânı yapılmadan elektrik, su projeleri tanzim edilemez. Binaenaleyh İller Bankasının iştigal sahası imarın tâ kendisidir. Böyle olunca bu müesseseyi İmar Vekâletine bağlamaktan daha uygun bir şey olamaz. İller Bankasının bâzı tenkidlere sebebiyet veren aksamaları, mercei bulunan Dahiliye Vekâletinin bu işle olan alâkasının azlığı veya yokluğudur. Bu itibarla İller Bankasının bu vekâlete yani İmar Vekâletine bağlanması en doğru ve en uygun bir harekettir. Çünkü arz ettiğim gibi bir İmar Vekâleti kurulurken imar işleriyle doğrudan doğruya alâkalı bir müessesenin bunun dışında kalması realitelere aykırı bir hareket olur.

Muhterem arkadaşlar; Mehmet Hazer arkadaşımız bu bankanın böyle bir merci değiştirmesinin, kendi kanununa ve umumi ahkâma aykırı olacağını ve umumi heyetten karar almak lâzımgeldiğini ileri sürdüler. Bendeniz ne kendi teşkilât kanununda, ne de başka bir yerde bir Devlet müessesesini bir vekâletten diğer vekâlete bağlarken onun umumi heyetinin kararına ihtiyaç olacağına dair bir hüküm bilmiyorum. Eğer kendileri' bizi irşat buyurlarlarsa memnun kalırım. Olsa bile Yüksek Meclis elbette burada tedvin edeceği bir kanunla bu mevzuatı da halletmiş olacaktır. Ve icabeden hükümleri koyarak bunun mahzurlarını da önlemiş olacaktır. Bunda hiç şüphe yoktur.

Bâzı arkadaşlarımız gecekondü meselesine kâfi derecede ehemmiyet verilmediğinden bahsettiler, temennide bulundular. Şüphesiz ki, gecekondü imar mevzuunun bir kanseridir, bir hastalıktır. İmar hareketine girişen bir vekâlet bu hastalığı ele alacaktır. Nitekim aidolduğu maddesinde Mesken Umum Müdürlüğüne bu vazifeyi vermiştir. Gecekondü tâbirini aynen kullanmamak meseleyi müphem bırakmak mânasına gelmez. 10 neu maddenin (C) fıkrasında bu vazife Mesken Umum Müdürlüğüne

verilmiştir. Maddesi geldiği zaman tekrar müzakere ve tetkik buyurursunuz.

Bâzi arkadaşlarımız tetkik heyetinin araştırma vazifesiyle diğer teşkilâtın araştırma vazifeleri arasında bir tedahül bulunduğuna işaret buyurdular. Fîlhakika kanunun bâzi maddelerinde lafzi bir tedahül görülmektedir. Ama Tetkik Heyeti Reisliğinin yapacağı araştırma ile o işlerle alâkadar umum müdürlüklerin yapacakları araştırmalar elbetteki farklı olacaktır. Bu farkı kanunda göstermek uzun ve lüzumsuz ifadelerin konulmasına sebebiyet verecektir. Bu itibarla biz bunun nizamnamelerle tasrih edilmesini daha doğru bularak böylece kabul etmiş bulunuyoruz.

Bâzi arkadaşlarımız da kanunun ifadelerinde ve hükümlerinde vuzuhsuzluk ve müphemlik bulduklarını beyan ettiler. Muhterem arkadaşlar hemen hemen yepyeni bir mevzu, yepyeni bir teşkilâtla karşı karşıyayız. Encümen müzakereleri sırasında bâzi ifadeleri biz de müphem gördük. Ve bu hususlar üzerinde durduk. Ama müzakereler derinleştikçe bu müphem ifadeleri tavzih etmenin mümkün olmadığı ve aynı ifadelerin daha doğru bir ifade tarzı olduğu kanaatine vardık ve bunların aynen kalmasına karar verdik. İlk nazarda müphem gibi görülen bu ifadelerin hakikaten yerinde olduğu kanaatinde bulunuyoruz. Bilhassa Bütçe Encümenindeki müzakerelerde bu ifadeler üzerinde çok duruldu. Değişik tekliflerde bulunuldu. Ve neticede müphem gördüğümüz bu mevzularda aynı ifadelerle karşı karşıya geldik, yani döndük, dolaştık yine aynı noktaya geldik. Bu itibarla tasarının encümene iade edilmesinin yerinde olmayacağını ve iade edildiği takdirde vakit kaybundan başka bir netice vermiyeceğini arz etmek isterim. Maddelerin müzakeresi sırasında vazih bir kanaate ve hükme varmayı temin için sorulacak suallere cevap vermeye âmade olduğumu arz ederek mâruzatımı burada kesiyorum.

Netice olarak, kanunun müzakeresine devam edilerek Heyeti Umumiyece en mütakâmil bir şekle getirilmesinin en doğru bir hareket olduğu kanaatiyle tasarının encümenlere geriverilmesi hakkındaki tekliflerin nazarı itibara alınmamasını arz ve teklif ederim.

REİS — Nafia Encümeni adına Himmet Ölçmen.

NAFIA ENCÜMENİ MAZBATA MUHARRİRİ HİMMET ÖLÇMEN (Konya) — Muhterem arkadaşlarım; Nafia Encümeni olarak yıllardan beri yapı işleri hakkındaki temenniyamızın bir zincirinin bir halkasını teşkil eden İmar ve İskân Vekâletinin kuruluş ve vazifeleri hakkındaki kanun tasarısını Meclise getirmiş olan Hükümeti takdir ve tebrik etmekle söze başlayacağım.

Zira, kurtuluş mücadelesini mütaakıp yeni bir kuruluş devresine giren memleketimizin, vatanımızın bilhassa son yıllarda imar sahasında, inşaat sahasında geniş bir faaliyete geçmiş olması karşısında mevcut vekâletlerin kuruluş kanunlarının ve kadrolarının gayrikâfi olması yüzünden memleketin imar işlerinin bir kısmının kadrosuzluk, bir kısmının teknik eleman kifayetsizliği, bir noktadan da vazife ve salâhiyet noksanlığı dolayısıyla ihmal edilmekte olduğuna şahidolmaktayız.

Nafia Encümeni olarak 1950 yılından beri muhtelif vekâletlerin bünyesinde toplanmış olan heyeti fenniyelerin Nafia Vekâletinde tecemmü etmesini ısrarla talebetmekte idik. Nafia Vekâleti mütemadiyen getireceği yeni bir teşkilât kanunu ile bu işi temin edeceğini va'detmekte idi. Maalesef bugün hâlâ bu teşkilât kanununu Nafia Vekâleti getirmemiş bulunmaktadır. Fakat, buna mukabil Nafia Vekâletinden istenen hizmetlerin bir kısmının bu yeni vekâlete yükletilmiş olması ile maksat, kısmen temin edilmiş bulunmamaktadır.

İmar işlerinin tarihine şöyle bir göz atacak olursak, görürüz ki, 1933 senelerinde Belediyeler Bankasının teşkilinden sonra memlekette şehir haritaları, imar plânları, kanalizasyon ve diğer işleri tedvir etmek üzere Belediyeler Bankasında bir Belediyeler İmar Heyeti kurulmuştu.

Bunu söylemekten kastım, kıymetli arkadaşlarımın, muhalif ve muvafık arkadaşlarımız, çok haklı ve samimî olarak; filân vazife falan vekâlete devredilsin, şeklinde vâkı temenileridir.

İmar işleri kademe ve kademe ve zamanla mütenasibolarak taazzuv etmekte, teşkilât da bu taazzuva muvazi olarak kurulmaktadır. Memleketimizin muhtacolduğu imar işlerini karşılayacak teşkilâtın kurulması nazari olarak mümkün müdür? Kanunda bütün esbap temin edil-

se dahi fiili olarak bunun imkânı olmadığını arz etmek isterim.

Nitekim 1933 senesinde memleketimizin imarının topyekûn ve yeni olarak ele alınması, haritalarının, plânlarının hazırlanması, belediyelerde teşkil olunan bir küçük heyeti fenniye ile mümkün olamazdı. Muazzam bir heyeti feniye-yeyi bugün kuracağımıza o gün kursaydık tamamiyle bu işlerin yapılması mümkün olur muydu? Elcevap, olamazdı. Çünkü memlekette kasabalarımıza, köylerimize, hattâ büyük şehirlerimize bir imar plânının lüzumunu o zaman yeni anlatabilmekteydik. Bunun kıymeti bugün idrak edilmektedir. Kademe kademe yarın daha fazla idrak edilecektir. Nitekim o zaman imar plânları mevzuunda, şehirlerin inkişafı mevzuunda kullanılan emsallerin bugün iflâs ettiği ne hepimiz şahidoluyoruz. Dün Ankara'yı, Konya'yı şuraya vâsıl olacak diye tasavvur etmemize rağmen bugün gerek nüfus tezayüdümüz, gerek iktisadi kalkınmamız, gerek sosyal taazzuvumuz o şekilde inkişaf ediyor ki; bütün bu rakamların iflâs ettiğini, yepyeni rakamlarla yeniden büyük çapta imar hareketlerine, imar plânlarına, imar programlarına başvurmak mecburiyetinde olduğumuzu görüyoruz. Yarın memleket, inşaallah öyle bir hale gelecektir ki; bugünkü emsallerimizin kat kat fevkine çıkıldığına şahidolacağız. Her türlü imar ve mesken sahasındaki adımlarımızın yarın gayrikâfi geldiğine tekrar şahidolacağız. Binaenaleyh bugün ikinci bir kademeyi Cumhuriyet devrinden bu tarafa, kurtuluş devresinden kuruluş devresine geçen Türkiye'de, 1930 - 1935 ten sonra 1950 de yapmıştır. Bu ikinci hamleyi, bugün içinde bulunduğumuz hamleyi karşılayacak şekilde yeni bir teşkilât kurmak üzere İmar ve İskân Vekâleti meselesi karşımıza gelmiş bulunmaktadır. Nafia Vekâletinin yapamadığı veya gücünün dışında bulunan işler, dün Belediyeler Bankası, bugün İller Bankası denen müesseselere şehir harita, elektrik, kanalizasyon ve imar plânları mevzularını halletmek işi bu bankanın omuzlarının çekemeyeceği bir hale gelmiş ve bu durum karşısında bu Vekâletin kurulmasının artık bir zaruret olduğu kabul ve teslim edilmiştir. Bir arkadaşım, «Bugün bu Vekâletin yapacağı işlerin bir kısmını Dahiliye Vekâletine, bir kısmını da Nafia Vekâletine verelim; bu işler de böylece halledilmiş olsun, böyle bir vekâlet teşkilâtı-

na lüzum yoktur.» şeklinde bir mütalâada bulunmuştu. Bu arkadaşına cevabımı arz edeyim : Bugün ne Dahiliye Vekâletinin İller Bankası, ne Nafia Vekâletinin Yapı İşleri Reisliği bugünkü imar hareketinin yükünü tamamen çekecek takatta değildir.

Buna mukabil bir tez vardır; yapı işlerini Nafia Vekâletinden alıp İmar Vekâletine bağlayalım. Arkadaşlar, bu mütalâyayı bir anda ret ve cerhetmek mümkün değildir. Bu mütalâada bulunan arkadaşların arzuları bir gün tahakkuk edecektir. Ama bugün bu Vekâlete Toprak ve İskân Umum Müdürlüğünü bağladık. Hattâ bir kısım arkadaşlarımız Tapu ve Kadastro Umum Müdürlüğünün de bu Vekâlete bağlanmasını istiyorlar.

Yepyeni bir hamle ile, yepyeni bir zihniyetle memleketin imar ve iskân mevzularını ele alacak olan bu Vekâleti, bir anda çekemeyeceği bir yükün altında bırakacak olursak kendisini, arzu ettiğimiz şekilde iş görmekten mahrum bırakmış oluruz. Bu vekâleti tedricî tekâmüle sevk etmek suretiyle, gerek kadro bakımından, gerek taazzuv bakımından birtakım istihalelerle, tecrübelerle başbaşa, realitelerle başbaşa bıraktıktan sonra arkadaşlarımızın samimî olarak temenni ettikleri diğer mevzuların da bu vekâlete bağlanmanın zamanı gelecektir.

Biz Nafia Komisyonu olarak, diğer işlerin yükünü hafifletmek ve istenilen hedefe bir an evvel ulaşmak için bir müddeti muvakkate bağlanmaması hususunda mutabık kalmış bulunmaktayız.

Kadastro işleri arkadaşlarımız, bu memlekette tek başına bir vekâleti meşgul edecek bir azamettedir. Biliyorsunuz ki, bu memlekette toprak dâvası, bu memlekette iç iskân dâvası, bu memlekette dış iskân dâvası, her şeyden evvel bu memlekette kadastro işi tayin ve tespiti ile mümkün olacaktır. Yine bu memlekette kadastro işi ne sadece para ile, ne sadece teknik elemanla, ne sadece teknik vasıta ile halledilecek bir mesele değildir. Bunların hepsinin ayrı ayrı bir araya gelmesi ile ve büyük bir gayret ve uzun bir zamanla tahakkuk edecektir. Fotogrametri denilen bir usulle tayyareden arazinin haritaları alınmak suretiyle bir teknik icab olarak bizim bunu memleketimizde kabul ve tatbik etmiş olmamız lâzımdır. 10 - 12 hattâ 15 seneden evvel

bu memleketin kadastro işlerini tamamen bitirmek mümkün olamayacaktır. Böyle olunca bunu da bu vekâletin omuzlarına yüklemek onun işini ve yükünü artırmaktan ileri gidemeyecektir.

Biz, iskân ve imar işini ele alırken mesken dâvasının yanında toprak dâvasını birlikte mütalâa etmiş bulunuyoruz. Goloğlu arkadaşımızın ifadeleri hatırıma geldi. Doğrudur. Bu da ayrıca bir teşkilât kanunu ile İskân Kanunumuz içinde mütalâa olunmak suretiyle tekemmül ettirilecektir. İç iskân mevzuu da teminat altına alınmış olacaktır.

İskân ve mesken mevzuu bir malzeme inşaiye mevzuudur. İnşaat malzemesi sanayiinin kurulması bu dâvayı süratle halledecektir. Bugün çimento mevzuu hemen hemen halledilmiş durumdadır. İçinde bulunduğumuz sene ve önümüzdeki senelerde yüzde 90 - 95, hattâ yüzde yüze yakın halledilmiş olacaktır. Ama demir dâvası daha önemlidir. İki sene vâdesi vardır.

Kereste mevzuu, suni kereste fabrikalarının kurulması, dış memleketlerden kereste ithali gibi meselelerle karşı karşıya bulunmaktadır.

İnşaat mevzuunda sıhhi tesisat dediğimiz, masrafın büyük kısmını teşkil edecek olan sıhhi tesisat safhasının kurulması henüz yeni başlamıştır. Bunun sanayiini kurmak, kurdurmak, teşkilâtını yapmak vazifesi yeni vekâleti alâkadar etmektedir.

Bir taraftan şehirlerin, kasabaların ve köylerin imarına kadar elini uzatacak olan bu vekâlete daha ağır vazifeler yüklemek doğru değildir.

Köy imarı hayal gibi gelir. Zor bir iştir. Ve daha bu mevzuda çok kısa bir mazimiz vardır. Köye yol götürmeye, içme suyu götürmeye, mektep götürmeye çalışıyoruz. Ama köyün kanalizasyonu, köyün ahır ve hayvanı için henüz adım atmamış vaziyetteyiz. Bunu tasavvur etmek kolay; fakat bunu tahakkuk ettirmek pek kolay olmayacaktır.

Bölge plânları mevzuunda da bu Vekâlete büyük vazifeler düşmektedir. Bugün memleketimiz sanayileşmektedir. Bugün memleketimizde muazzam bir nüfus akını ve sosyal tahavvül vardır. Dünyanın medeni memleketlerinde bu husus kendisini daha fazla göstermektedir. Holânda'da La Haye'de toplanan beynelmilî bir kongrede köylerden şehirlere nüfus akını önlemek için alınması lâzımgelen tedbirler şeklinde meseleler ortaya atılmıştır. Bugün bizde de köylerden şe-

hirlere, sanayileşme dolayısıyla büyük bir nüfus akını olmaktadır. Ve şehir nüfusu yüzde yüz artmıştır. Bu artış şehirde su dâvası, mesken dâvası, yol ve trafik dâvası gibi hususları ortaya çıkarmış ve bunun tedbirlerini almak icabettiği hususu kendisini göstermiştir. Bu tedbirler muvacehesinde iskân dâvasının halledilmesi mümkün olacaktır. Fakat bu meselelerin yüzde yüz iç iskânla halli mümkün olmayacaktır. Bu memleket, ananelerine sadıktır, topraklarına bağlıdır. Köyünü kolay, kolay terk edemez. Binaenaleyh o insanlara orada küçük bir sanayi temin etmek, ormanlık bölgelerde halkın başka sahalarda geçimini sağlamak için küçük sanayiini tersine olarak köye götürülmesi icabettir. Bir kısım köylerin de nakli icabedecektir. Bunlar karşılıklı bir faaliyetle mümkün olacaktır. Köylerden, şehirlere akınların muvacehesinde bölgelerin plânları mühim rol oynayacaktır. Bu plâna göre hangi şehir sanayileşmeli, hangi şehire hangi sanayi inhisar ettirmeli? Hangi köy ve kasabalara küçük sanayi götürmeli, bunların birbirleriyle münasebetleri ne olmalı?

Mesken dâvası başlıbaşına bir problem halinde karşımıza çıkmaktadır. Sanayi bölgelerinde işçilerin sosyal ihtiyaçlarını temin etmek. Bütün bunlarla Vekâlet karşı karşıya kalacaktır.

Hulâsa etmek icabederse, ana imar, mevzuu ile bugün bütün şehirlerimizin imar plânlarını hemen hemen yeniden ele almak mecburiyeti ile karşı karşıya bulunmaktayız. Bu, Vekâleti başlıbaşına meşgul edecek bir meseledir.

Sonra harita meselesi keza, mesken dâvası keza, bu mesken dâvasının içinde arkadaşlarımızın da bahsettikleri, gecekondular meselesi, ayrı bir mevzu halinde bu Vekâleti meşgul edecek mevzular içinde bulunmaktadır. Binaenaleyh toprak ve iskân, harita, imar plânları, mesken mevzuları, malzeme inşaiye sanayiini, iç iskân mevzularını bünyesinde toplıyan bu Vekâlete, Nafia Vekâleti Yapı İşleri teşkilâtı gibi kadaastro ve tapu işlerinin de bağlanması gibi temennilerden şimdilik sarfınazar ederek bu Vekâletin bünyesini tamamen kuvvetlenip hızını ve süratini aldıktan sonra yeni teşkilât kanunları ile teşhiz etmenin faydalı olacağı mütalâasındayız. Bu Vekâlet, büyük şehirlerin imarı mevzuu ile de uğraşacaktır. Bir kısım arkadaşlarımız bu vekâlet imarı bütün vatan sathına mütesaviyen yay-

malıdır şeklinde bir temennide bulundular. Ancak bugünkü teşkilât muvacehesinde bir taraftan malzeme inşaiye, bir taraftan plânlama vaziyetleri halledilmeden memleketin bütün sathına yayılmasının mümkün olamayacağını kabul etmek icabeder. Elbette ki, büyük şehirlerin imarından başlanacak, bilhassa İstanbul'un imarı bu işlerin başarılmasında döviz kaynağı olacaktır. Memlekette, finansman için imkânlar sağlayacak bir mevzu olduğu için oradan başlanmış olması bir zarurettir. Hazer arkadaşım benim bu mütalâamı belki kabul etmeyeceklerdir. Bir memlekette imar işi bütün vatan sathına yayıldığı takdirde, neticesini hesabetmek mümkündür. Bunu köy suları, yol ve mekteplerde tecrübe ettik. Bütün vilâyetlerimize mütesaviyen imkânlarımızı yayalım, su dâvası, köy okulları dâvası gibi halledelim dedi. Fakat su ve köy okulları işlerinde nereye geldiğimiz malûm. 40 bin köyden 22 binine su getirdik, elde bulunan 7 - 8 binini henüz intacedemedik. 40 bin köyümüzden 20 - 25 binine okul yaptık, 10 - 15 bin köyümüze hâlâ mektep ulaştıramadık. İmar mevzuunu da mütesaviyen yayalım diyecek olursak bu işlerin vâhit satha isabet eden miktarı çok azalacağı için muvaffakiyet derecesi de az olacaktır. Ama tek başına İstanbul'u imar edelim, **Ankara'yı** imar edelim, İzmir'i veya şu veya bu vilâyeti imar edelim demek de istemiyorum. Bu memleketin, bu vatanın her köşesinin imar edilmesi muhakkak ki lâzımdır. Fakat hepsinin birden ele alınmasına ve hep birden imar edilmesine de maddeten imkân mevcut değildir. Bu itibarla, İmar Vekâleti kazanacağı yeni imkânlar nispetinde imar faaliyetini bir sıraya koyalım. Bunun yapılmasını kıymetli ve enerjik ve kilimizden istirham ediyorum.

Benden sonra her halde vekilimiz de bir konuşma yapacaklar ve bizim açık bıraktığımız noktaları itmam edeceklerdir. Hepinizi hürmetle selâmlarım. (Bravo sesleri)

REİS — Beş kişilik encümen için yapılan seçim neticesine dair mazbata gelmiştir, okuyoruz.

Yüksek Reisliğe

1937 yılında Karaköprü'de öldürülen vatandaşlar dolayısıyla yapılan tahkikat hakkındaki evrakı tetkik etmek üzere teşkil olunacak beş

kişilik encümene aşağıda adları yazılı zatlar seçilmişlerdir, saygıyla arz olunur.

Sivas Mebusu	Tekirdağ Mebusu
Nazmi Yaras	Zeki Erataman
Samsun Mebusu	
Abdullah Keleşoğlu	

Hüseyin Fırat (İçel)	287
Hamdi Sancar (Denizli)	296
Sami Soylu (Konya)	298
Mehmet Kartal (Malatya)	302
H. Hayati Ülkün (Nevşehir)	296
Sırrı Atalay (Kars)	8
Said Erdiç (Van)	3
A. Rıza Akbıyıkoglu (Uşak)	5
Mustafa Altındoğan (Elâzığ)	1

REİS — Encümen teşekkül etmiştir. Buyurunuz Vekil Bey.

İMAR VE İSKÂN VEKİLİ MEDENİ BERK (NİĞDE) — Muhterem arkadaşlarımız;

Müzakeresine başlanan İmar ve İskân Vekâleti Teşkilât Kanunu hakkında iktidar ve muhalefete mensup arkadaşlarımızın şimdiye kadar ki, görüş, mütalâa ve temennilerini tesbit etmiş bulunuyoruz. Umumiyetle arkadaşlarımız Hükümetimizin «imar, iskân» işlerini bir vekâlete tevdi etmesini ve bu işlerin idaresi için hazırlanıp müzakeresine başlamış bulunduğumuz Vazife ve Teşkilât Kanununu getirmenizi tasviple karşılaşmış durumdadırlar.

Benim bu mevzudaki konuşmalarım, bu mütalâa ve temennilere arzı cevabetmekle beraber İmar ve İskân Vekâleti Teşkilâtı Kanununun mevzu ve maksadını kısaca tahlil ederek kanun metninde geçen bâzı tâbirleri izahtan ibaret olacaktır.

Muhterem arkadaşlarım;

Eskiden imar denildiği zaman bir şehir veya kasabanın plâni yapılarak bâzı yolların genişletilmesi, meydanlar açılması, yeni bir iki yol yapılması ve bâzı yerlerde bir iki yeşil saha ve park tesisi gibi mahdut mânada faaliyet hatıra gelmekte idi. Bu faaliyette sadece belediyelere düşen bir vazife telâkki edilerek bu idare de mevcudu dahi idameye kifayet etmiyen kendi imkânlarıyla başbaşa bırakılmakta idi.

Binaenaleyh, bir İmar ve İskân Vekâletinin kurulması, her şeyden evvel yeni bir zihniyetin ifadesi olmak bakımından ehemmiyet arz etmektedir.

Filhakika böyle bir vekâletin kurulması bundan böyle imar ve iskân mevzuunun şimdiye kadar olduğu gibi değil, bütün şümul ve ehemmiyeti ile bir Hükümet işi olarak ele alınacağı'nın en bâriz bir ifadesidir. Böyle olunca da mevzuu artık şu veya bu şehrin veya kasabanın imarına munhasır olmayıp bütün yurdu kucaklayan tam ve hakiki mânasına kavuşmuş olacaktır.

Ancak, bu mâna ve şümulü ile ele alınınca, imar kelimesinin tam ve vâzıh bir tarifini yapmak zarureti ortaya çıkmaktadır. Bizde imar kelimesinin lügat mânasını gözden geçirirsek görürüz ki,

1. İmar, umrandan şenlendirme, mamur ve âbadetme,
2. Âbad - mamur, bir şeyin kesreti, çokluğu,
3. Umran; mamurluk, mamuriyet, bir yerin tamamiyle meskûn ve hakkiyle işlenmiş olması, medeniyet, terakki, refah ve saadet,
4. Mamur; harabolmayan, âbat.

İşlenmiş zer'olunmuş, muattal olmyan ahalisi olan, ıslı, meskûn.

Olarak tarif edilmektedir.

Binaenaleyh görülmektedir ki, her şeyde olduğu gibi imarda da ölçü ve gaye insandır. Cemiyettir. Meskûn olmyan yerde imar olamaz. Şu halde imarı şu şekilde tarif etmeye çalışabiliriz :

«Yurdu vatandaşın medenî ve sosyal ihtiyaçlarına en iyi cevap verecek bir hale getirmek» inşa etmek ancak kolayca da anlaşılabilirceği üzere bu tarif şümulüne girecek faaliyet o derece geniş bir mahiyet arz etmektedir ki, bunu bir tek vekâletin vazifeleri meyanında da mütalâa etmek mümkün değildir. Bu itibardır ki, İmar ve İskân Vekâletinin teşekkülünde faaliyeti daha ziyade plânlama ve inşaya müteveccih olark ele alınmış ve tasarıda da görüleceği üzere diğer vekâletlerle müşterek mesaiye ehemmiyet verilmiştir.

Yukarda arz edildiği üzere imar için insanın mevcudiyeti lâzımdır. Yani imar meskûn yerlerde mevzuubahistir. Meskûn olmyan yerlerin imarı ise evvelâ onların iskânı ile mümkündür. Şu halde imar, iskânın mütemmimidir. Ancak yurdumuz esas itibariyle gayrimeskûn bir arazi parçasından ibaret olmadığı için iskân imarın mütemmimi olarak telâkki edilmiş ve yeni ve-

kâlet İmar ve İskân Vekâleti olarak adlandırılmıştır.

Vekâletin fonksiyonunun tâyini için İmar Vekâletinin ne gibi hizmetleri ihtiva ettiğinin tavzihi icabettmektedir ki, bu da umumi mânada ve kısaca :

1. Harita ve plânlamaları yapıp ve tatbikata geçmek,
2. Yol, su, elektrik, kanalizasyon gibi şehircilik hizmetleri,
3. Mesken ve iş yerlerinin inşa veya ıslahı,

İşlerinden terekübettmektedir. Bunlar teker teker ele alındığı takdirde görülür ki, birinci ve ikinci maddede yazılı işler, gerek mevcut mevzuat, gerekse işin bizatihi bünyesi itibariyle mahallî idarelerin esas vazifelerini teşkil etmektedir. Üçüncü maddede yazılı işler ise doğrudan doğruya vatandaşa terettüb eden hizmetlerdir.

Takdir buyrulur ki, yabancı memleketlerde olduğu gibi bizde de İmar ve İskân Vekâleti, mahallî idarelerin bu husustaki hizmet ve vazifelerini merkezî idarenin hizmet ve vazifeleri ile takviye ederek toplu ve kudretli bir şekilde yürütmek zaruretinden vatandaşa kolay ve ucuz mesken temini ihtiyacından meydana gelmiştir. O halde, İmar Vekâletinin esas fonksiyonları da şöyle olacaktır :

İmar faaliyetini bir nizama raptetmek. Bu faaliyetin süratle yürütülmesi için malî ve teknik yardımlarda bulunmak.

Şimdi müsaadenizle, İmar ve İskân Vekâletinin kurulması için mevcudolan zaruretleri de kısaca tahlil edelim :

Memleketimizde sanayiimizin, iktisadi bün-yemizin inkişafını ve nüfusumuzun artışına uygun bir şehircilik ve imar nizamının teessüsü icabettmektedir. Bölge, şehir, kasaba ve köy plânlarının günün icaplarına ve müstakbel ihtiyaçlara göre bütün teferruatı ile hazırlamak ve tatbik mevkiine koymak lâzımdır. Bugünkü çeşitli nafıa hizmetlerinin yanında Nafıa Vekâleti bünyesine kısmen alınmış bu vazifelerin bu vekâletten alınarak diğer memleketlerde olduğu gibi bir İmar ve İskân Vekâletinin hizmetleri arasında mütalâa etmek mecburiyeti vardır.

Memleketimizde hususi şahısların ve bâzı müessese ve teşekküllerin malî imkânlarıyla mahdudolan ve toplu bir mesken politikası içi-

ne alınmamış mesken yapma faaliyetinin, bir Hükümet politikası olarak vaz'ı ve âmme hizmetleri meyânında mütalâası zarureti meydana çıkmıştır. Bu suretle vatandaşın mesken ihtiyacının karşılanması için yeni malî ve teknik imkânlar bulunmuş olacaktır.

Yabancı memleketlerden yurdumuza gelen muhacirleri yurt içinde yerleştirme işini hususi kanunu ile ifa eden Toprak ve İskân Umum Müdürlüğünün vazifeleri meyânına iç iskân işlerini de alıp teşkilâtlandırmanın zamanı gelmiş bulunmaktadır.

Mesken meselesinin halli için, yurdumuzda müesses ve kurulmakta olan inşaat sanayiinin ucuz meskenler yapılmasına yarıyacak malzeme ihtiyacını kolaylıkla karşılayacak şekilde organize edilmesi, mamul ve mahsullerinin standardize edilip normlaştırılması icabetmektedir.

Şehir ve kasabalarımızın imar işleriyle mesken meselesini teknik ve malî bakımdan halinde büyük hizmetleri dokunmuş ve dokunmakta olan İller Bankası ile Türkiye Emlâk Kredi Bankasının malî kaynaklarını Hükümet yardımları ve diğer yardımcı menabî ile takviye ederek imar ve iskân dâvasının halinde koordine ve beraber çalışan müesseseler olarak istifade etmek zarureti vardır.

İşte İmar İskân Vekâletinin kuruluş ve vazifeleri hakkındaki kanun tasarısı bu mülâhazaların ışığı altında hazırlanmıştır. Yani, vekâlet imar ve iskân mevzuunda üst kademeyi teşkil edecek şekilde teşkilâtlandırılmış ve tatbikata taallûk eden işlerin mühim bir kısmı kendisine bağlanacak olan Emlâk Kredi Bankası ile, İller Bankasına bırakılmış, toprak ve iskân işlerine ait tatbikatın da gene bu vekâlete bağlanması derpiş edilen, Toprak ve İskân Umum Müdürlüğü tarafından tedvir edileceği kabul edilmiştir.

Tasarının tetkikinden de görüleceği üzere vekâletin vazifeleri ikinci maddede altı fıkra halinde şu şekilde telhis edilmiş bulunmaktadır :

Yurdun bölge, şehir, kasaba ve köylerinin harita ve imar plânlarını hazırlamak ve hazırlamak, imar için her türlü tedbirleri almak ve bunların tatbikini temin etmek.

Memleketin bünyesine uygun mesken poli-

tikası esaslarını tesbit etmek ve tatbikini sağlamak.

Memleket şart ve imkânlarına göre en lüzumlu ve faydalı yapı malzemesinin temin ve tedarikini sağlayacak biçimle tedbirleri almak.

Bölge plânları için alâkalı vekâletlerle müşterek etüdler yapmak ve bu etüdlere göre icabeden kanuni ve idari tedbirleri müştereken almak.

Yurt içinde hususi kanunlarına göre yerleştirilecek vatandaşlarla yabancı memleketlerden yurdumuza gelmiş ve gelecek göçmen ve mültecilerin İskân Kanunu hükümlerine göre iskânlarını sağlamak ve topraksız çiftçinin topraklandırılmasını temin etmek.

Yukarıda yazılı işlerin en iyi bir şekilde ifası için gerekli etüd ve araştırmaları yapmak.

Plânlama vazifesini telhis eden birinci fıkraya gözden geçirilirken dikkat edilirse iki mühim hususu ihtiva ettiği kolayca tefrik edilebilir. Bunlardan biri plânlamanın bölgelerden başlayacağı ikincisi ise plânlamanın köylere kadar gideceğidir. Bölge plânlaması memleketimiz için tamamen yeni bir faaliyet branşı olup şehir imar plânlarının mesnedini teşkil etmekte ve yurdun baştan başa plânlanmasını ifade etmektedir.

Filhakika, şehirlerin teşekkülünün ve imar plânlarının tarihçesi tetkik edildiği takdirde görülür ki, şehir ve kasabalar insanların ziraatle işgali üzerine toprağa bağlanmaları ile başlar. Düşmandan tahaffuz için surlar içinde kurulmak zaruretinde olan kasabaların tertip ve tanziminde zamanın icap ve şartlarına göre ve surların inşa ve idame masraflarını asgari hadde tutabilmek için asgari bir sahada âzami nüfus barındırmak esasî hâkim olmuştur.

Bunun neticesinde kasabalar bir insanın gezebileceği kadar dar sokakları ile bir lâbirant haline gelmiş ve artan nüfusun da aynı saha içinde yerleştirilmesi bu sıkışıklığı daha da artırmıştır.

Sanayiî ve harb vasıtalarının inkişafı ile surların bir tahaffuz vasıtası olmak vasfını kaybetmeleri üzerinedir ki, kasabalar surları aşarak dışarıya yayılmaya başlamış ve nakil vasıtalarının tekemmülü ile yolların genişletilmesi zarureti ilk şehircilik hareketlerini ortaya çıkarmıştır. İnsanın bizatihi bir kıymet olduğunun

cemiyet tarafından kabulü üzerine de vatandaşın ihtiyaçları şehircilik bilgisinin esaslarını ve zaruretlerini teşkil etmeye başlamıştır.

Sanayi, muhabere ve münakale vasıtalarının inkişafı ile şehirlerin yayılması ve birbirleriyle münasebete geçmesi ile ve banliyölerin teşekkülü sadece şehir merkezinin plânlarının tanziminin kifayetsizliğini ortaya koyunca imar plânlarında banliyölerin de nazarı itibara alınmasına başlanması ile küçük mikyasta da olsa, bölge plâncılığı meydana çıkmıştır.

Fakat Bugün yaşayan bir varlık olan şehrin sadece kendi hudutları içindeki şartlara göre plânlanmasının ne derece kifayetsiz olduğu münakaşasına mahal olmayacak kadar bedihi bir hale gelmiş bulunmaktadır. Birçok yerlerde bu şekildeki geniş münasebetler o derece kendiliğinden tezahür etmiştir ki henüz memleketimizde böyle umumi mânada bir bölge mefhumu mevcut değil iken dahi Ege bölgesi, Çukurova bölgesi gibi bölgeler kendiliğinden ortaya çıkmışlardır. Nitekim bugün İzmir'siz, Aydın'siz, Manisa'sız bir Ege bölgesi Adana'sız, Mersin'siz bir Çukurova bölgesi tasavvur edilemeyeceği gibi Ege bölgesi olmadan bir İzmir ve Manisa, Aydın, Çukurova bölgesi olmadan bir Adana veya Mersin düşünülmesi de mümkün değildir.

Bu bâriz misal, bir şehrin hayatîyet ve inkişafının, içinde bulunduğu mîntaka (bölge) ile ne derece sıkı münasebette olduğunu göstermeye kâfidir. Bir şehrin bulunduğu bölge ve bu bölgenin bu şehir ile münasebetleri her zaman ilk bakışta bu derece bâriz olmayabilir. Ancak bu münasebetin mevcudiyeti hiçbir zaman inkâr edilemez.

Bir şehrin hayatîyet ve inkişaf imkânları, bulunduğu bölge içindeki fonksiyonuna tâbi olduğuna nazaran bunları tâyin, evvel emirde bölgenin plânlanması ve bu plân ve program içinde o şehir veya kasabaya düşen vazifelerin tâyini ile mümkün bulunmaktadır. Diğer taraftan bir kara veya demiryolu güzergâhının şu veya bu şekilde geçirilmesi veya bir limanın şuraya veya buraya yapılması, mevcut ve inkişaf halindeki bir şehrin ehemmiyetini azaltabileceği gibi tâli ehemmiyetteki bir kasabaya büyük inkişafı sağlıyacağı da aşîkârdır.

İşte bu sebeptendir ki, bölge plânlaması ehemmiyetle ele alınması icabeden bir mevzu olarak

vekâlet mevzuları içinde yer almış bulunmaktadır.

Kanunun ikinci maddesinin b fıkrası mesken mevzuunu vekâlete vazife olarak vermektedir. Yukarda da izah edildiği üzere mesken mevzuunun imar ve iskân faaliyetinin başlıca unsurlarından olduğu izahat vârestedir. Ayrıca imar faaliyetinin köyleri de şümulü içine alacağı nazarı itibara alınarak yurdumuzun mesken durumu gözden geçirildiği takdirde mevzuun vüsat ve ehemmiyeti bir kat daha artmaktadır. Bu itibarla vatandaşın mesken ihtiyacının medeni insan ihtiyaçlarına uygun bir şekilde karşılanabilmesi için esaslı bir mesken politikasının ana hatlarını tesbit ve mevcut bütün imkânları bu politikanın tahakkukuna tevcih ve teksif etmek icabettir.

Mesken politikasının esasları :

İhtiyacın tesbiti : Bir meskende oda başına isabet eden nüfus ve nüfus başına isabet eden sahanın genişliği,

Mesken sahalarının tesbiti : Arsaların ucuz temin ve tedariki, belediye hizmetlerinin ifası,

Meskenlerin inşa tarzı : İnşaat normlarının tesbiti, tertibat ve tesisat bakımından işin organize edilmesi.

Mesken inşaatı için malî yardımlar : Devlet eliyle inşaat, devlet yardımları, devlet garantisi, krediler, ucuz faiz ve uzun vâde, vergi muafiyeti.

Teknik imkân : Yerli inşaat sanayiinin organize edilerek ucuz mesken inşaatı için hammaddesi memleket dâhilinde bulunan yerli ve ucuz inşaat malzemesi temini.

Şantiye iç ve dışında inşaatın makina ile yapılarak maliyetinin ucuzlatılması.

İnşaatla kaliteli işçi kullanarak kalite mükemmeliyeti temin etmektir.

Kanunun ikinci maddesinin (c) fıkrası ise malzeme mevzuunu ele almaktadır. Filhakika hazırlanan bir imar plânı veya bir yapı projesi ne kadar mükemmel olursa olsun tatbikine geçilemediği müddetçe bir kıymet ifade etmeyeceği ve tatbikata geçebilmek için de ilk şartın kâfi miktar ve vasıfta yapı malzemesinin mevcudiyetinin şart olduğu aşîkârdır. Bu itibardır ki, vekâlet vazifeleri meyanında yapı malzemesi mevzuuna ehemmiyetiyle mütenasip bir yer verilmiştir.

Yapı malzemesi mevzuu ele alındığı zaman üç bakımdan mütalâası zaruridir.

1. Cins,
2. Miktar,
3. Vasıf.

Bu üç bakımdan memleket ihtiyacını tesbit ilk vazife olarak ele alınmaktadır. Bu ihtiyacın portesi bu şekilde tesbit edildikten sonra da bu ihtiyacın karşılanması çaresi aranacaktır. İhtiyacın karşılanması iki yoldan olabilir. Birincisi memleket dâhilinde imal veya istihsal, ikincisi ise ithal, pek tabiidir ki, ihtiyacın büyük kısmının yurt içinden temini gaye olacaktır. Bunun içindir ki, mesainin büyük kısmı bu gayeye mâtufl bulunacaktır.

Tasarının ikinci maddesinin (e) fıkrası toprak ve iskân mevzularına aid olup halen mevcut mevzuat dâhilinde Toprak ve İskân Umum Müdürlüğüne bu işlerin yürütüldüğü malûmdur. Ancak mevcut mevzuatın kifayetsizliği ve bilhassa iç iskân mevzuunda geniş manâsı ile bir faaliyet gösterilemediği bir hakikattir.

Yurdun baştan başa imarı faaliyetine geçildiği zaman toprak ve iskân mevzularının da bu ışık altında yeniden ele alınması ve yeni kanun ve mevzuat ile takviye edilerek memleketşümül bir faaliyete imkân sağlanması zarureti kendiliğinden tezahür etmektedir.

Aynı maddenin (d) ve (f) fıkraları ise zarureti yukarıda tebarüz ettirilen diğer vekâletlerle teşriki mesai ve etüd ve araştırmayı ifade etmektedirler.

Umumi olarak Vekâlet vazifelerini bu şekilde hulâsa eden ikinci maddeyi takibeden maddeler, Vekâlet teşkilâtını ve bu teşkilât arasında yukarıda telhis edilen vazifelerin sureti taksimini izah ve tesbit etmektedir.

Kâmil Boran arkadaşımızın bu Vekâletin kurulmasındaki kesin zarureti kabul etmesini ve müspet rey vereceği hususundaki açık ve samimî beyanını şükranla karşılarım. Ancak bu neticeye varmak için ileri sürdükleri esbabı mucibeye iştirak mümkün değildir. Zira başlamış olan imar hareketlerinin tatbikatındaki zaruri bâzı değişiklikleri tahribat olarak kabul etmek doğru olmasa gerekir.

Arif Hikmet Onat arkadaşımız konuşmasında şu noktalara temas etmiş bulunmaktadır :

1. Tapu ve Kadastro Umum Müdürlüğü bu Vekâlete bağlanmalıdır.

2. Devlet yapı işleri İmar ve İskân Vekâletine bağlanmalıdır.

3. Vekil tâyin edileli, dört ay olduğu halde ancak, bugün Meclise gelen tasarı bâzı teklifleri, değişiklikleri ihtiva edecek şekilde yeniden kaleme alınmalıdır.

4. İller Bankasının durumu.

5. Türkiye Emlâk, Kredi Bankasının inşaatı.

6. İskân Kanununun bir an evvel çıkması, topraksız vatandaşların topraklandırılması.

7. Tasarının encümene iadesi.

Bu mevzuları sırası ile aşağıda cevaplandırmaya çalışacağım :

1. Sayın Arif Hikmet Onat arkadaşımız tapu ve kadastro bahsederken daima haritadan ve Harita Umum Müdürlüğünden de bahsetmiştir. Neticede de Harita, Tapu ve Kadastro Umum Müdürlüğünün, İmar ve İskân Vekâletine bağlanmasını teklif etmiş bulunmaktadır. Halbuki bilindiği üzere Harita, Tapu ve Kadastro Umum Müdürlüğü diye bir Umum Müdürlük mevcud olmayıp halen bir Harita Umum Müdürlüğü, bir de Tapu ve Kadastro Umum Müdürlüğü isminde iki teşkilât vardır.

Tasarının hazırlanmasında bu husus bize de ele alınmış ve esaslı bir tetkika tâbi tutulmuştur. Fakat görülmüştür ki, tapu ve kadastro işlerinin birbiriyle ayrılması mümkün değildir. Zira şehir ve kasaba kadastrolarını yapmak Tapu ve Kadastro Umum Müdürlüğünün vazifelerinden bir kısmını teşkil etmektedir. Medeni Kanunumuz gayrimenkul hukukunu mühim esaslara bağlamış ve tapu sicilinin plâna müstenidolmasını kabul etmiştir. Kadastroda plâna müstenit tapu sicilinin tesisine mâtufl bir ameliyedir. Tamamen ihtisasa mütevakkıf olan bu ameliyelerin icrası için tapu kayıtlarının tetkik ve suretlerinin tapu dairesince alınıp araziye tatbik edilmesi, aynı hakların tesbiti, salâhiyetli mercilerden gelen takyidi ve tahdidi tebliğlerin nazarı itibara alınması, günlük tasarruf muamelelerinin tatbiki, sicil ve plân üzerindeki tahavvülâtın yürütülmesi için tapu ve kadastro işlerinin memzucen idaresi zaruri bulunmaktadır.

Harita Umum Müdürlüğüne gelince bilindiği gibi askerî bir müessese olan bu umum müdürlük yurdun harita ihtiyacını karşılamak üzere kurulmuş olmakla beraber esas vazifesi or-

dunun harita ihtiyacına bir an evvel cevap vermektir. Ve sadece bunun için mesai sarf etmesi icabetmektedir. Harita denildiği zaman mikyaslarına göre kullanım, maksat ve gayelerine göre çeşitli haritalar mevcuttur ki, bunlardan biri diğerinin yerini tutmaz, yani bir müessesenin tersim etmiş olduğu bir haritadan her yerde ve her maksat için istifade edilebileceği zehabına kapılmamak lâzımdır. Kadastral harita ile normal harita arasında hiçbir münasebet yoktur ve Harita Umum Müdürlüğü kadastral harita yapmamaktadır. Bunun içindir ki, muhtelif idareler bu meyanda İller Bankası Harita Umum Müdürlüğü'nün umumi harita mesaisi yanında kendi ihtiyaç ve maksatlarına uygun haritalar yapmaktadırlar. İller Bankası'nın bu husustaki mesaisi takviye edildiği takdirde vekâletimizin ihtiyacına cevap verecek duruma gelecektir.

2. Yapı işlerinin İmar Vekâletine bağlanması mevzuuna gelince; Devlet yapıları mevzuu encümenlerde görüşmelerde de iki bakımdan ele alınmış bulunmaktadır. Bunlardan birincisi bütün Devlet yapılarının bir elde toplanması, ikincisi ise böylece vücuda gelecek teşkilâtın hangi vekâlete bağlanmasının doğru olduğunu.

Birinci mevzu, yani bütün Devlet yapılarının bir elde toplanması mevzuu üzerinde hassasiyetle durulmakta olup Nafia Vekâletince bunu sağlayacak bir kanun tasarısı üzerinde çalışılmaktadır.

Ancak kanaatimizce Devlet yapı işlerinin gerek bugünkü haliyle, gerekse yeni bir teşkilât kurulduktan sonra İmar Vekâletine bağlanması değil, Nafia Vekâletinde kalması uygun olur. Zira, Nafia Vekâletinin tamamen bir inşaat vekâleti olmasına mukabil İmar Vekâleti tam bir inşaat vekâleti değildir.

Şehir, kasaba ve alelûmum vatan sathının imarı esas itibariyle bölge ve imar plânları yapılmak suretiyle yerine getirilir. İmar plânlarına göre iç yolların açılması, kanalizasyon, su, elektrik ve saire gibi, şehircilik tesislerinin vücuda getirilmesi imarın zaruri unsurlarıdır.

Diğer taraftan imar plân ve programına göre binaların bir taraftan hususi şahıslar, diğer taraftan müessese ve devlet teşekkülleri eli ile yapılması zaruridir.

Bu inşaatın imar plân ve programlarına göre istikamet, karakter ve gabariyi haiz olması gerekir. Bugüne kadar tatbikat bu yoldadır. Binaenaleyh, % 80 i hususi eşhasa aid olmak üzere muhtelif eller tarafından yapılması zaruri olan bina inşaatının bir elde toplanmasının mümkün olamayacağı tabiidir.

Bina inşaatı teknik karakteri itibariyle demiryolu, liman, köprü ve muhtelif su inşaatları ile büyük bir müşabehet arz eder. Müşterek kısımları çoktur. İnşaatın yaptırılmasında müracaat edilen usuller, şartnameler, fiyat analizleri, mukaveleler arasında sıkı bir irtibat ve ayniyet mevcuttur. Nafia Vekâleti bünyesinde bulunan su, yol, demiryolu, liman, hava meydanları ve binalar teknik daireleri yekdiğerinin mevzularına ait teknik ve mesailerinden faydalanmışlardır. İlerdeki tekâmülleri de bu esasa dayanacaktır. Diğer taraftan büyük inşaat işleri arasında teknik, idari şartlar bakımından fiyat tesbitinden dolayı muvazene ve muadeletin muhafazası çok ehemmiyetli bir noktadır. Bu hususun temini için yukarıda sayılan işlerin esas vazifeleri inşaat olan Nafia Vekâletinin bünyesinde toplanması lâzımdır. Bu muhtelif inşaat daireleri arasında koordinasyon temin ve teknik mevzuları hal ve telif için yüksek fen heyeti, fen müşavirlikleri ve Nafia Meclisi gibi teşkilât mevcut bulunmaktadır.

Nafia Vekâletine tevcih edilmiş bulunan büyük işlerin ancak bir cüzünü teşkil eden yapı işlerinin İmar Vekâletine intikali zannedildiği gibi bir tasarruf da sağlamıyacaktır. Zira Nafia Vekâletinin kendi mevzuları için gene bir araştırmaya ihtiyacı olacaktır.

3. Vekil tâyin edileli 4 ay olduğu halde teşkilât kanunu bugün gelebilmiştir. Buna rağmen maddelerin içinde birçok tatmin etmeyici kaba ifadelerle yazılmış çok muğlâk maddeler olduğundan bahsettiler. Yüksek malûmları olduğu üzere İmar Vekâletinin ihdası 25 . XI . 1957 tarihinde olmuştur. Tasarının Büyük Millet Meclisine takdim tarihi ise 3 . II . 1958 olduğuna göre arada geçen ancak, iki ay sekiz gün gibi bir zaman zarfında yepyeni bir vekâletin teşkilât kanunu hazırlanmış, teker teker vekâletlerin mütalâası alınarak, tekemmül ettirilmiş bu arada iskân ve şehircilik işleri teknik üzerine muhtelif şehirlerin ve mimar ve mühen-

dis odaları birlikleri mütalâaları alınmış ve Meclise takdim edilmiştir. Diğer taraftan tasarrımın bütçe müzakereleri sırasına tesadüf etmiş olmasına rağmen dört hafta gibi kısa bir zamanda üç encümenin tasvibi ile huzuruza gelmiş olması iddia edildiği gibi maddelerde muğlâk ve müphem ifadeler bulunmadığına bir delildir.

Bir Umum Müdürlüğe bağlı olup esas statüleri ayrı olarak toprak ve iskân teşkilâtından iskân işlerinin ayrılabilceği düşüncesi ve yeni kurulan vekâlete daha fazla yük ve mükellefiyetler tahmil edilmemesi endişesiyle Hükümet tasarısına toprak işleri alınmamış bulunuyordu.

Bilâhara Nafia Encümenince toprak ve iskân işlerinin birbirinden ayrılmıyarak kül halinde İmar ve İskân Vekâletine bağlanması yolunda ittifakla alınan prensip kararını Dahiliye ve Bütçe Encümenleri de aynen kabul etmiş bulunmaktadır. Hükümet tasarısında encümenlere yapılan esas tadilatı bundan ibarettir.

4. İller Bankası, malî bünyesi mahallî idarelerle belediyelerin sermaye yatırımları ile mütenasiben inkişaf etmesi icabeden bir müessesesidir. Buna rağmen bu müessese malî bünyesini muhtelif teşekküllerinin tevdiat ve uzun vâdeli kredi bulmak suretiyle takriben (156 000 000) liralık öz kaynağı (205 000 000) liralık yardım görerek takviye edilmiştir. İller Bankası müspet bir inkişaf yolunda ilerlemektedir. İhtiyaca göre malî bünyesi devamlı yardımlara mazhar olacak bunun için de lüzumlu kanuni ve idari tedbirler alınacaktır. Koyduğu teknik organizasyona tâbi tutulması lâzımgelirse bu da yerine getirilecektir.

5. Sayın Arif Hikmet Onat arkadaşımız bir kredi bankasından bahsettiler. Ve benim bu müessese için pahalı para ile finansman yapan müessese olduğu için yaptırdığı inşaatın da pahalı olduğunu ifade ettiğini, söylediler. Sayın arkadaşımızın kredi bankası olarak ifade ettikleri müessesenin Türkiye Emlâk Kredi Bankası olduğunu zannediyorum. Bana izafe edilen ifadeye gelince ben maliyeti pahalı olan kredilerin faizlerinden bahsettim. Pahalı inşaatın bahsetmedim. Takdir buyrulur ki, pahalı faiz ve pahalı inşaat başka başka şeylerdir. Bütçe Encümeninde mevzu bahis ettiğim husus, sadece yapılacak ucuz meskenler için uzun vâdeli ve ucuz

faizli kredi kaynakları bulmamız zaruretine işaretler.

6. Geçen içtima devresinde müzakeresi tamamlanamayan ve yakında Yüksek Meclise yeniden takdim edilecek olan İskân Kanunu lâ-yihası ormanlık sahalarda kalkındırılmayan orman köyleri halkının ve Karadeniz gibi nüfusu kesif bölgelerdeki vatandaşlarımızın yurdun daha elverişli bölgelerine naklen iskânlarını ve müstahsıl hale geçirilmelerini temin eden hükümleri ihtiva etmektedir. 4753 sayılı Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu, hiç topraksız ve yeter miktarda toprağı olmayan yani az topraklı vatandaşların topraklandırılmalarını hedef tutmakta ve tatbikat bu yolda cereyan etmektedir.

Yakında Yüksek Meclise sevk edilecek olan yeni İskân Kanunu lâ-yihası da 2510 sayılı Kanunla müesses ve göçmenlere bedelsiz toprak verilmesini âmir olan hükümleri kaldırmakta bütün vatandaşları bu mevzuda eşit haklara ve ve-cibelere sahip ve tâbi kılmaktadır.

7. Yukardan beri devam eden mâruzatımdan istihrace edileceği üzere bu arkadaşımızın tasarının Bütçe Encümenine iadesi hakkındaki teklifinin kabulüne lüzum olmadığı kanaatindeyim.

Sayın Hıfzı Oğuz Bekata'nın yeniden kurulan İmar ve İskân Vekâleti hakkındaki teşvik-kâr ve tasvîpkâr sözlerine bilhassa teşekkür ederim. Hemen şunu arz edeyim ki, kendilerinin üzerinde durdukları üç nokta yani iç iskânın başlıca mevzularından olan köylerin gruplandırılması, gecekonduların dâvası ve topraksız vatandaşın toprak sahibi edilmesi mevzuları gerek bu tasarının hazırlanması sırasında gerekse tasarının Yüksek Meclisince kabul edildiği takdirde tatbikat sırasında bizim de hassasiyetle üzerinde durduğumuz ve duracağımız mevzular olacaktır. Ancak takdir ederler ki, huzuruza getirilmiş olan tasarının bir teşkilât kanunu tasarısı olup bir hizmet kanunu tasarısı değildir. Bunun için- dir ki, mevzulara umumi ifadelerle temas edilmiş ve tafsilâta geçilmemiştir. Bununla beraber bu mevzularla kurulacak vekâletün yakın alâkası umumi cümlelerle de olsa sarıh bir şekilde ifade edilmiştir. Şöyle ki :

Tasarının ikinci maddesinin b fıkrasında memleketin bünyesine uygun mesken politikası esaslarının tesbit edileceği ve onuncu maddenin e fıkrasında ıslaha muhtaç mesken toplulukları-

mın ıslahı veya tasfiye çarelerinin araştırılacağı d fıkrasında da evsiz vatandaşların birer mesken sahibi yapılması veya ucuz kirali meskenler temini tedbirlerinin alınacağı ifade edilmektedir. Böylece ârizi olan gecekonduların sarahaten kullanılmamış olmakla beraber bilhassa onuncu maddenin e fıkrasında gecekonduların kastedildiği aşikârdır.

İkinci maddenin e fıkrasında ise iskân ve toprak mevzuları vekâletinin esas vazifeleri meyanına ithal edilmiş bulunmaktadır.

Bir teşkilât kanunu olarak takdim edilmiş olan tasarıda umumi hatları ile temas edilmiş olan bu mevzuların huzurunuzda getirilecek yeni iskân ve mesken kanunlarında hakiki yerlerini bulacağı şüphesizdir.

Kemal Sarıbrahimoğlu arkadaşımızın Toprak ve İskân Umum Müdürlüğünden toprağın ayrılması yolunda ve Tapu Kadastro Umum Müdürlüğünün İmar ve İskân Müdürlüğüne bağlanması şeklindeki mütalâalarına gelince :

Nafia Encümeni, Toprak Umum Müdürlüğünü de vekâletimize devretmek ve Dahiliye ve Bütçe encümenleri de aynı kanaate iştirak etmek suretiyle kanun tasarısı, arkadaşımızın istedikleri şekilde tedvin edilmiş bulunuyor.

Tapu ve Kadastro Umum Müdürlüğünün vekâletimiz teşkilâtı meyanına bugün için alınması hususundaki imkânsızlıklara da Ârif Hikmet Onat arkadaşımızın mütalâalarına karşı verdiğim izahatta arzı cevap etmiş bulunuyorum.

Mehmet Hazer arkadaşımızın konuşmalarını telhis edecek olursak temas ettiği hususların şu noktalarda toplandığını görürüz :

1. Tasarıda-vazife ve salâhiyet hudutları sarîh değildir. Tasarı, halli beklenen meseleleri bütün şümulü ile ihtiva etmiyor.

2. Tasarının malî temeli yoktur.

3. İller Bankası mevzuu, İşçi Sigortaları Kurumu ve Emekli Sandığının bu vekâlete bağlanması.

4. İmar plânı yapmak mahalli idarelere aid olduğundan vekâletinin buna salâhiyeti yoktur.

5. 17 nci madde.

Arkadaşlar, mâruzatımın başında da izah ettiğim gibi vekâletinin vazifeleri tasarının ikinci maddesinde altı fıkra halinde tasrih edilmiş bulunmaktadır. Vekâletinin vazifeleri bu fıkralarda gayet tabiidir ki, en kısa şekilde ifade edilmiştir.

Binaenaleyh bu fıkraları teşkil eden cümle ve hattâ kelimelerin en geniş mânâ ve şümulü ile mütalâa edilmesi icabeder. Bu maddenin (a) fıkrası köylü meskenlerini de şümulü içine almaktadır. (b) fıkrası ise en geniş mânâsı ile mesken mevzuunu ele almaktadır. Binaenaleyh köy meskenleri de, gecekondular da böylece vekâletinin vazifeleri meyanında bulunmaktadır. Mehmet Hazer arkadaşımızın, halli beklenen meseleler bütün şümulü ile ihtiva etmiyor, şeklindeki ifadesinden ne kastedtiğini anlamak zordur. Zira memleketimizde halli icabeden mesele bulunabilir. Burada müzakere mevzuu olan İmar ve İskân Vekâleti vazife ve teşkilât kanunu tasarısı olduğuna nazaran bu mevzu ile yakın alâkası olan meselelerin mevzuubahsolması icabeder ki, bunlar da ikinci maddede bütün şümulü ile yer almış bulunmaktadır.

Arkadaşım, tasarının malî temeli yoktur, diyorlar. Maalesef tekrar etmek zaruretindeyim ki, mevzuumuz bir teşkilât kanunudur. Binaenaleyh burada sadece vekâletinin vazifeleri tasrih edilmiştir. Bu vazifelerin ne şekil ve surette ifa edilecekleri hakkındaki izahatın burada yeri yoktur. Bunlar bu mevzular hakkında halen mevcut kanunlar ve mevzuatta tasrih edilmiş buldukları gibi yeniden huzurunuzda getirilecek olan İskân Kanunu, Mesken Kanunu gibi hizmet kanunlarında yer alacaklar, hizmetin ifası için icabeden tahsisat bütçe yoluyla temin edilecektir. Mehmet Hazer arkadaşımız, İller Bankasının bünyesinde genel kurul kararı olmadan değişiklik yapılamaz, diyorlar. Tasarıda İller Bankası bünyesinde değişikliği ifade eden bir hüküm yoktur ki, genel kurul kararına ihtiyacolsun. Mevzuubahsolan sadece merci değişikliğinden ibarettir. Bu da genel kurulun tâyin edeceği bir husus olmasa gerektir. Arkadaşım, İller Bankası yeraltı tesisleri yapan bir müessesedir. Bunlar imar hareketi sayılmaz, diyorlar. Halbuki, İller Bankası Kuruluş Kanununun birinci maddesi gözden geçirildiği takdirde görülür ki, bu bankanın vazifesi yalnız yeraltı tesisleri yapmaktan da ibaret değildir. Kaldı ki, yeraltı tesisleri imarın ta kendisidir. Kanalizasyonu, suyu, elektriği, olmyan bir şehre mamur bir şehir demek mümkün müdür? İller Bankasının mevzuuna dair birinci madde de aynen şöyledir :

Madde 1. — İl özel idareleri ile belediye ve köy idarelerinin ve bu idarelerin kuracakları birliklerle adı geçen idarelere bağlı, tüzel kişiliği haiz olan veya olmıyan ve katma bütçeli idare ve kurumların imar işleriyle ilgili konularıyla uğraşmak ve bütün işlemlerinde özel hukuk hükümleriyle bu kanuna bağlı olmak üzere İller Bankası adı ile tüzel kişiliği haiz bir banka kurulmuştur.

Vekâlet imar plânı yapamaz, imar plânı yapmak mahallî idarelere aittir, diyorlar. Tasarının imar plânına ait maddeleri de daima alâkalı idarelerin talep ve mutabakatiyle, ibaresi bulunmaktadır. Bu kelimeler gözlerinden kaçmış olsa gerek.

17 nci maddeye gelince, bildiğiniz gibi bu madde vekile teşkilâtındaki memurları dilediği yerde istihdam salâhiyeti vermektedir. Mevcut teşkilât kanunlarının ekserisinde yer almış olan bu maddenin sadece mahzurlarından bahsettiler. Halbuki bu maddenin faydaları, mahzurlarından çoktur. Zira bu madde elemanlardan âzami istifadeyi, kısa sürecek vazifeler için yeni kadrolar ihdas edilmemesini ve netice olarak kadrolarda seyyalîyet ve tasarrufu sağlamaktadır. Dikkat buyurulursa görülür ki mahzurlar bu salâhiyetin kötüye kullanılması halinde ortaya çıkmaktadır.

Bir salâhiyetin kötüye kullanılması sadece bu madde mevzuubahs olduğu zaman değil her zaman mahzurlar tevli dedir. Fakat asıl olan salâhiyetlerin yerinde ve memleket hayrına kullanılmasıdır.

Fazıl Yalçın arkadaşımızın konuşması bugünkü iktisadi ve içtimai şartların İmar ve İskân Vekâleti gibi yeni bir vekâletin kurulmasına mânidir, şeklindeki bir iddiasıyla ve bu iddianın mesnedini teşkil eden izahlar etrafında toplanmaktadır.

Muhterem arkadaşlar, gerek encümenlerdeki müzakereler sırasında gerekse tasarının huzuruza getirişmesiyle söz alan muvafık ve muhalif bütün hatiplerin bilâistisna böyle bir vekâletin kurulmasını memnuniyetle karşılamalarına ve bunun zamanının gelmiş hattâ geçmiş olduğunu ifade etmiş olmalarına mukabil Fazıl Yalçın arkadaşımızın bu şekilde aksi bir iddia ile ortaya çıkmasına hayret etmemek mümkün değildir.

Bu kanaate varmak için arkadaşımızın zihinlerinde teşekkül eden sual şudur:

«Bugünkü iktisadi ve içtimai şartlar muvacehesinde âcîl ve şümüllü bir imar hareketine geçmek mümkün müdür?»

Kanaatimizce doğru ve bu itibarla da memleket için hayırlı olan neticeye varmak için bu suali pek ufak bir değiştirme ile «mümkün müdür?», diye değil; «lâzım mıdır?», diye vaz'etmek icabeder. Sual bu şekilde vaz'edilince cevabı da her halde; «lâzımdır ve hattâ zaruridir.», şekliude olacaktır.

Baştanbaşa imara muhtacolan yurdumuzun imarı, medeni şartlar içinde yaşamak istiyen her memleket için olduğundan daha çok lâzımdır. Bugünkü iktisadi ve içtimai şartlar muvacehesinde evleviyetle lâzım ve hattâ zaruridir.

İktisadi ve teknik bakımdan zaruridir. Zira bugüne kadar dağmık ve müteferrik haldeki imkân ve kuvvetler bir vekâlet vasıtasıyla birleştirilecek ve muayyen hedef ve gayelere doğru toplu bir halde tevcih edilecektir. Arsa spekülasyonuna mahal vermemek tahsis edilecek malî imkânları yeter ölçüde ve yerinde kullanmak suretiyle bu işteki enflasyon temayüllerini bertaraf etmek bu vekâletin başlıca vazifelerinden olacaktır. İçtimai bakımdan da zaruridir. Zira tarihimizin hiçbir devresinde Türk cemiyeti bir kül olarak medeni insan seviyesine ulaşmak hususunda bu derece arzu duymamıştır.

Muhterem arkadaşlar, yurdun baştanbaşa imarının vatan sathı üzerinde bir sihirbaz değneği gezdirmekle mümkün olmayacağı izahtan vârestedir. Elbette ki, bunun için para ve emek sarf edilecektir. Ancak bunu bir külfet telâkki etmek mümkün değildir. Zira bu bir hizmettir. Bu hususta memleketimizde tetkikler yapmış birtakım eenebi mütehassısların mütalâa ve kanaatleri de tamamen müspettir.

Fazıl Yalçın arkadaşımızın kadaastro mevzuuna ait mütalâalarını diğer arkadaşlarımıza arzı cevap ederken daha evvel cevaplandırmış bulunuyorum.

Arkadaşımızın tasarı metnine aidolup temas ettikleri diğer hususların cevaplarını ise tekrara mahal vermemek için maddelerin müzakeresi sırasına bırakıyorum.

Muhterem arkadaşlar : Asım Eren arkada-

şımızın burada, huzurunuzda yaptığı uzun konuşmayı dikkatle dinledim. Ayrıca zabıtları da arkadaşlarımla tekrar ve dikkatle tetkik ettik. Fakat üzümlere ifade edeyim ki, birçok mevzularda bu arkadaşımızın ne istediğini, neyi istihdaf ettiğini anlayamadım. Müzakere mevzuumuz İmar ve İskân Vekâleti Kuruluş Kanunu olduğu halde bir toprak mevzuu ortaya getirdiler. Toprak reformundan bahsettiler. Bütün Türkiye'yi yeniden taksime kalktılar ve bunun 105 sene gibi bir zamana mütevakıf olduğu hesabını çıkararak vekâlet için muvaffakiyet imkânını göremediler. Acaba kendileri bilmiyorlar mı ki, 761 710 kilometrekare sathındaki yurdumuzun mühim bir kısmını dağlar, ormanlar, göller, nehirler ve nihayet ziraata elverişsiz arazi parçaları teşkil eder. Muhterem hemşerim yine bilmiyorlar ki, geri kalan ziraate elverişli sahaların da mühim bir kısmının sahibi vardır. Arkadaşımın arzuladıkları toprak reformu olsa olsa bir vekâlet kuruluş kanununda değil, yerini bir hizmet kanununda alabilir. Nitekim, Çiftçiyi Topraklandırma Kanununda bu mevzu ele alınmış, ayrıca geçen devrede hazırlanıp Meclise gelen İskân Kanununun toprak ıslahatı kısmında da bu mevzua ait esaslı hükümler bulunmaktadır. Yakında vekâletimiz tarafından gözden geçirilerek getirilecek İskân Kanunu ile bu meselenin halli için elden gelen gayret sarf edilecektir.

Muhterem arkadaşımız, İmar ve İskân Vekâletinin iş yapabilmesi için malî temeller arayıp bulma telâşına kapılmışlardır. Daha önce de verdiğim izahatta belirttiğim gibi, yabancı memleketlerde imar ve iskân politikası tatbikatında malî temel, hükümet yardımları ile meydana gelmektedir. Bu yardımlar malî piyasaları teşekkül etmiş memleketlerde, kaynağını hususi sermaye piyasasından, teşekkül etmemiş memleketlerde ise bütçeden almaktadır.

Bizde de İmar ve İskân Vekâleti kurulduktan sonra, yapacağı hizmetleri, ifade ederek bütçeden yardım ve tahsisat istiyecektir.

Türkiye Emlâk Kredi Bankası ile İller Bankasının teşkilât bakımından İmar ve İskân Vekâletine bağlanması da bu bankaların malî kaynaklarından istifade etmek için değildir. Arkadaşım pek tabii olarak yabancı oldukları bu sahaya beyhude yere girip emek sarf etmişler, yo-

rumuşlar, tasarındaki bâzı maddeler bu malî müesseselerin ne için vekâlete bağlanacağını açıkça ifade etmektedir. Lûtfedip tasarımı iyice tetkik buyursalardı, bu fazla gayrete hiç lüzum kalmazdı.

Tasarının 18 nci maddesinin son fıkralarının da «Türkiye Emlâk Kredi Bankası ile İller Bankasının hazırlıyacakları iş programları İmar ve İskân Vekâleti tarafından tasdik olunduktan sonra tatbik olunur» denmekte.

Kanun tasarısının 10 ncu maddesinin (f) fıkrasında da, «Şehir, kasaba ve köylerde, hakiki ve hükmi şahıslar tarafından yapılacak meskenler için sermayelerinin yarısından fazlası veya tamamı Devlete veya mahallî idarelere ait bulunan kredi müesseseleri tarafından verilen mesken kredilerinin ve yapılan çeşitli yardımların tahsis şartlarını tâyin ve tanzim etmek, tatbikatını murakabe etmek» hükmünü vaz'etmektedir.

Bu suretle, İmar ve İskân Vekâletinin bu malî müesseseler üzerindeki tasarrufunun «İş programlarının tadili ve mesken kredileriyle yapılacak çeşitli yardımların, tahsis şartlarını tâyin ve tanzim ile tatbikatını murakabeden öteye geçmediğini görürlerdi. Ayrıca, arkadaşımızın konuşmalarında mevzuubahsettikleri 21 nci maddede de» «Köy meskenleri ile iş yerlerinin inşası hususunda finansmanın Hükümet tarafından temin edileceği» sarahaten ifade edilmektedir.

Bu mâruzatımla, bir bütçe ve hizmet kanunu olmalıyan teşkilât kanunumuzun bünyesinde «malî esasların bulunamayacağını» ifade etmiş oluyorum.

Yine arkadaşımız, bu tasarı kanunlaştığı zaman vekâletimize bağlanacak olan «Toprak ve İskân Umum Müdürlüğünün bütçesinin muhtelif fasıllarındaki tahsisatın yeni işlere yetmiyecek kadar mahdut olduğunu bildirdiler.

Vekâletimize bağlanacak bankaların açtıkları kredilerin vâdeleri uzun olduğu için bunların malî takatlerinin donmuş olduğunu ifade ettiler.

Toprak ve İskân Umum Müdürlüğüne verilecek yeni işler için muhakkak ki, yeni malî imkânlar aranacak ve bütçede bir malî imkân tahakkuk ederse bunun münakalesi için çalışılacaktır.

Mali müesseselerin yani bankaların mali imkânlarının, kaynaklarının yaptıkları plâsman ve kredilerle birlikte donması mevzuubahis değildir. Çünkü bir bankanın mali kaynağı daima inkişaf halinde ve çoğalan bir sermaye menbaıdır. Küçük bir misal vereyim : 1949 yılı sonunda bütün plâsmanlarının yekûnu (70 000 000) lirayı ancak bulan Türkiye Em-lâk Kredi Bankasının bugün plâsmanları yekûnu iki milyar lirayı bulmuş vaziyettedir.

Bu müessesenin yılda tevdiatı toplama kabiliyetinin yüz milyon lirayı geçtiğini ve ayrıca yılda 75 milyon lirayı bulan tahvil plâse etme kabiliyetine ulaştığını ifade edersem, mali müesseselerimizin kaynaklarındaki inkişafın ehemmiyetini iyice tebarüz ettirmiş olurum.

Muhterem hemşerimiz ve arkadaşımız, emin olsunlar, endişe etmesinler, bu tasarı kanunlaştığı takdirde, İmar ve İskân Vekâleti etüde, program ve plâna dayanarak girişeceği her işte lüzumlu mali imkânı ve teknik kudreti temin edecek ve bu suretle kendisine tevdi edilmiş bütün memleket hizmetlerini hakkiyle yerine getirecektir. Arkadaşımızın tasarı maddelerine mütaallik mütalâalarına maddelere geçildiği zaman arzı cevap edeceğim.

Mahmut Goloğlu arkadaşımıza bu tasarı hakkındaki tasvibkâr ve teşvikkâr beyanlarından dolayı teşekkür ederim.

Temas ettikleri iskân mevzuuna gelince, tasarıнын tetkikinden de görüleceği ve biraz evvel Arif Hikmet Onat arkadaşımıza arzı cevap ederken izah ettiğim veçhile hükümet evvelâ kurulmakta olan vekâleti birdenbire pek ağır vazifelerle tahmil etmemek üzere bu vekâletin mevzuları ile yakın alâkası dolayısıyla iskân işleri alınmış ve bunu teminen de vekâlet bünyesi içinde bir İskân Umum Müdürlüğü kurularak vazifeleri tasrih edilmiştir.

Nafia Encümeninin toprak ile iskânın ayrılmasını mahzurlu görerek beraberce bu vekâlete bağlanması kararını alması üzerine Toprak İskân Umum Müdürlüğü ismi altında bir teşkilâtın esasen mevcut olması dolayısıyla vekâlet bünyesinde ayrıca bir İskân Umum Müdürlüğüne lüzum kalmadığından bu kaldırılmış ve yerine 20 nci madde ile Toprak ve İskân Umum Müdürlüğü olduğu gibi bu vekâlete bağlanmıştır. Sözü geçen teşkilâtın vazifeleri mevcut kuruluş kanununda tasrih edilmiş olduğu için de vekâlet tasarısında ayrıca tekrar edilmemiştir. Filhakika Toprak ve İskân Umum Müdürlüğü halen yürürlükte bulunması 2511 numaralı İskân Kanunu hükümlerine göre muhacir ve mültecilerle göçebelerin ve gezginci toplulukların, bilâhara kabul olunan 5098 sayılı Kanun ile yapılan tadil ile de jeolojik olaylar ve tabii âfetlere mâruz köy ve mahalleler halkının başka yerlere iskânını sağlamaktadır.

Ancak 2511 sayılı Kanunun günün ihtiyaç ve icaplarını karşılamaması muvâçhesinde geçen devrede Yüksek Meclise takdim olunup müzakeresi itmam olunamıyan yeni İskân kanunu lâyihasında iç iskân mevzuu ehemmiyetle ele alınmaktadır. Geçen devre kadük kalan bu kanun lâyihası yeni İmar ve İskân Vekâletinin kuruluşunu takiben Yüksek Meclise yeniden arz ve takdim olunacaktır.

Ancak esasen Hükümet projesinde ifadesini bulmuş olan iskân işlerine ait vazifelerin ve tekliflerin Mahmut Goloğlu arkadaşımızın işaret ettiği üzere maddelerin müzakeresi sırasında nazarı itibara alınması mümkündür. (Alkışlar)

Mâruzatım bundan ibarettir. (Alkışlar)

REİS — 14 Nisan 1958 Pazartesi günü saat 15 te toplanmak üzere İnikadı kapatıyorum.

Kapanma saati : 17,30